BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XII-lea.

No. 8.

NOEMVRIE.

BUCUREȘTI

Tipografia Cărților Bisericesci

34. Str. Principatele-Unite. 34.

1888.

MATERIAL PENTRU ISTORIA CONTEMPORANĂ
BISERICÉSCĂ ŞI NAŢIONALĂ

Chiriac Ieroschimonahul, Arhimandrit Rômnicénu, Egumen Sântei Mănăstirĭ Caluĭu.

Viaţa acestuı Arhimandrit Chiriac Rômnicénu este nu de puţin înteres pentru noı Românii, fiind-ca el traeşte tocmaı la finele secolulul trecut şi la începutul acestui present, probabil pana spre anii 1840. Dela el po ed un manuscript în care descrie evenementele din timpul vieţei sale, schimbările ce au avut loc în Ierarhia nóstra şi in Guvernul ţareı. Apoĭ tot ce au vĕdut el în Sântul Munte al Atonuluı, şi descrie influinţa şi însemnatatea ce avea Românii în Orient şi în special în Sântul Munte al Atonului, la începutul seculului nostru.

Chiriac Rômnicénu este Român de neam, şi cultivat în scólele Greceşti şi Româneşti ale Ţareı din timpul seu. Spre a şti cu siguranţă câte-va date positive, de o cam dată, asupra vieţei sale, transcriu, aicea din manuscriptul seu urmatórea pericopa în care singur vorbeşte despre viaţa sa:

„....Iar noı am m rs la sfânta manas ire a sfântului pré cuviosului Pavel, unde petreceam, mers fiind de aicea, după ce născusem, şi crescusem la pamantul mieu oraşu Râmnicul, din sud Vâlcea, şi deprins la învăţatura carţii în oraşul sfinteı episcopii; la casa parinţilor mieı; apoı dat fiind la sfânta manastire Bistriţa, unde sa afla sfintele moaşte ale mareluı Grigorie Decapolitu, aduse dela Ţarigrad, cu multă cheltuiala de pré fericitul întru po-

menire ctitor, Dumnélui marele boer, Biv vel Banul Barbul, Caimacamu Craiovei, înpreună cu fratele sau biv vel Clucer Radu și alții-rudenii, cum în istoria mănastireĭ arată; unde în vrémea copilarii am petrecut 8 ani, spre învațatura carții, și a bunelor năravuri, în zilele céle de pre urmă ale fericitului episcop Chir Filaret, Mitropolitul Ungro-Vlahiei; dupa răzmirița Turcului cu Némțul, în zilele Domnului Mavrogheni, supt igumenia Sfinț'i Sale arhimandritului Nectarie Râmnicianul, întâiul chivernistoriu al mieu, și rudenie patriot. Iar dupa scoaterea igumenii, luând supt epistasia pré cuvioșiei sale metohul sfinteĭ Mitropoliĭ Goranul, ce iaste în dreptul orașului Râmnicul, dincolo de marginea Oltului, am petrecut trei anĭ supt ascultarea batrânului Arhimandrit; Iar deacia prin cererea ce am făcut, m'au dat la sfanta Mitropolie a Bucureștilor, spre mai buna pedepsirea învațaturiĭ, în zilele Pré Sfinției Sale Mitropolit Dosideĭ, Ioanitul. Iar Episcop al Argeșului Pré Sfinția Sa Chir Iósif; Iar la Râmnic Parintele Chir Nectarie amoreul, carele facându-se și Mitropolit, dupa rabelia, ce în ḑilele Suțului au fost, au raposat în Brașov, țara nemțască, în care rebelie, ce au fost in tóte țarile turcești, dincolo de Dunare, și în Țarigrad, în tara Rumânéscă, și în Moldova, au patimit pentru légé Besériceĭ nóstre și înpreuna cu milióne de creștini, persóne Bisericeștĭ și politicești, și acest Pré Sfânt Patriarh Grigorie, cum acéstă istorie arata. Iar dela sfânta Mitropolie dupa șadere de 5 ani, și dupa taerea capului lui Hagerli Voda, ce scosese vacaritul cel strașnic poprit, am mers la sfânta obștime Cernica unde sa afla inceputori al acei sfinte adunari de parinți din multe țari, ca la 200: adeca, Rumâni din 17 județe ale aceștii țari, greci, sârbi, ungureni, înca și din alte limbi ce sa boteza, turcĭ, ovrei, după cum era și acel fericit Neofit monahu, ce au fost haham ovreilor în Leșasca și Bucureștí, carele aducêndu'l Dumnezeu cu minunile sale, dupa cum pre alții, mulțimĭ nenumarate, la adevarata credința, s'aŭ botezat și s'au calu-

garit acia, carele prin carte doveditóre au și dat tóte eresurile și spurcatele mă‹căriciunĭ ale evreilor jidovĭ in tiparĭ, fórte folositóre nouo credincioșilor, spre a luĭ pomenire, carele și mulțime de ovreĭ cu învațaturile sale aŭ adus la credință, botezându'ı, la țara acésta, și'n Moldova, unde au și raposat. fiind prin științı Domneștı la sfânta mănastire Némțul, unde iaste scaunul acelui întru pre cuvioșĭ parintelui Paisie Ieroschimonahul și Arhimandritul, începatorul aceı sfinte obștimĭ, unde cu posluștania sfinteĭ manastirĭ a sfântuluı Pavel, ot sfitagora, ajungând și eu, și paratirisind, putea sa fie adunare de parințı ca la 1,500 de toțı, la lét 816. Maı era multĭ și din tot némul ómenı venițĭ supt cercarea fântuluı și îngerescului chipuluı calugărieı; dar maı vârtos de némul rușilor, dın care sa trăgea și acest mare om, Parintele Paisie, stareţul aceĭ o b)ştimı, carele nu puțin folos aŭ făcut acestor douo țarı cu epimelia talmăcirii sfintelor cărțı, și cu ale obiceurilor bunele năravurı ale tagmeı creștineștiĭ monahii, unde să află și îngropat ın mijlocul mareı Besérici, de unde izvorâse și acest cuvios Parinte stareţul Cernicaı, la carele și prin carele și eu smeritul am primit sfântul chip de monahie în mantie, prin mânile igumenuluı sau, Timóteı Ieromonahul Trastanicliu, adeca Sfiștogu, prin aducerea supt chip de pré cuviosuĭ Doroteı, duhovnicı şi ucenicı a acestuı Stareț încuviințat, cariĭ după raposare'ı au fost în loc Diadohĭ: Arhimandrițı Ieroschimonahı, și Stareţı. In locul celuĭ întâĭ începatoriu, Sfinției Sale Parintelui Gheorghie, Arhimandritul, Stareţul Cernicaı, Metohu sfinteı Mitropolii, din ctitorie veche, a Dumnéluı Biv vel Dvornic Cernica, și al sfinteĭ monastirĭ Caldarușanii, ce iaste râdicată din temelie de raposatul întru fericire Mateı Voevod Basarab, și închinata obștimiĭ supt ascultarea acestuı cinstit bătrân Gheorghie, adevaratul calogeros, de pré sfinția sa pururea pomenitul întru fericire Parintele Filaret, Mıtropolitul Prințipatuluı Bucureștii, al doilea ctitor acești monastirı, spre vécĭnica sa pomenire, la care douo sfinte lacașurĭ multe

cinstite suflete s'aŭ folosit, s'aŭ spăsit, aŭ raposat, alţiı au ajuns şi la alte ţări şi locurĭ cu folosul sufleteştilor nevoinţe, ajutători la câte au putut ajunge, cum şi la sfântul Munte mulţı aŭ ajuns, carii fiind în alta deosebita ţară au fost igumenı la sfinte înparateştĭ mănăstirı, cum Sfinţia Sa cuviosul Chir Iachint Cernicanul, om slujit în casă Domnésca a Suţuluĭ Voda, în Domnia dintâı; au fost igumen doı anı la sfânta manastire din Aton: Simo-Petra, la care ıaste închinata şi mănăstirea din Bucureştı Mihaĭ Voda, înca dupa ce au sihăstrit la chiliile sfântuluı Iacov, în sfitagora. Nu puţin dupa ce au fost Ieromonah al Cernicaĭ, unde maı pre urmă ıarăş viind de acolo, aŭ fost pus cu porunca pré sânţituluı Mitropolit Chir Dositeı, cel din sus pomenit, cu cererea sfântuluı sobor al obştimeĭ Cernicaı, carele în urma ıaraş dorind de sfintele locurı ale Sfântuluı Ierusalim, au plecat în ţara Turciasca înpreuna cu Sfintia-lor Parinţiı întovaraşia drumuluı şi a fraţeştiĭ în Hs. dragostı, Gerontie Monahul, şi Grigorie Ierodiaconul Bucureşténul, şi Calinic Ieromonahu, Părinţĭ cu metania Nemţenı, cunoscuţı, şi mergând pana la Séres, oraş mare, treĭ zile cu departare de Sfântul Munte, s'au despărţit Parintele Iachint, voind a trage la Sfântul Ierusalim, pentru Domnul, şi deacii nu am maı putut înţelége de a sa viaţa şi unde; ıar dintr'aceĭ treı cucernicı cinstıţı parinţı, Calinic sa afla ıaraş la manastirea Némţul, Gherontie dupa întórcerea dela Sfântul Munte, ajungând la Fılipea, jafuindu-ı tâlharii la drum, cade talerı 4000 au raposat acolo, unde mergând Ierodiaconul Grigorie, ucenicul său, şi tovaraşul, ce-ı era dat de Stareţul Paisie Nemţanul în ucenicie, înca de când au scris Parintele Mitropolitul Dositeı Stareţuluĭ ca sa trimiţa doı parinţĭ procopsit la talmacirea sfintelor carţı, după elinie, aicé la sfanta Mitropolie, în urma plecării la igumenia sfinteı manăstirı Viereşul din sud Argeş, a pré cuviosuluĭ Arhimandrit şi talmacitoriul sfintelor carţı din elinie, al sfinteı Mitropolii, Râmniceanul şi Chivernitoriul Tipografieı şi adeveritorul cercăturilor sfintelor hirotonii,

din eparhia Mitropolii, și Exarhul, a multor trebuinciόse și taĭnice trebuințe, ce era adus cu tóte strumenturile topografiei sfintei episcopii Râmnicul, pentru trebuința sfintei Mitropolii, de pré Sfinția Sa Părintele și folositoriul Patriei Chiriu Chir Filaret, și în zilele pré luminatuluĭ Domn Alexandru Ipsilant, din așazarea unuĭ engomion ce i l'au trimis acest Grigorie Arhimandritu, prin Parintele Mitropolitul, Chir Dositei, patronul sau, au voit acel bun Domn a-i harazi acea manastire, Viereșul, și atunci au sosit acești de mai sus parinți prin chemare Gerontie și Grigorie, monahii nemțenĭ, fiind trebuința a fi asupra îngrijirei topografieĭ, și a talmaciriĭ scripturilor. Dintre care parinți, parintele Grigorie Ierodiaconul, după întórcerea la Filipopoli de au desgropat oasele fericituluĭ sau Stareș și tovaraș întru tóte bunele obiceiurĭ, Chir Gherontie Monahul, dupa datoria parinteștii orânduelі, întorcându-se înapoi la Bucureștі, dupa multa vréme șăzând și la manastirea Antimuluĭ, metohu Argeșuluĭ, dupa rebelia ce s'aŭ întâmplat la lét 820; aŭ fost adus și așezat Mitropolit, dela manăstirea Caldoroșanii, de pré luminatul nostru Domn, dupa ferman înpăratesc, Român, io Grigorie Dimitrie Ghica Voevod, și Arhimandritu Grigorie cel sus pomenit, așezat Episcop sfintei Episcopiĭ Argeșul, (?) ómeni ca de anĭ 70; și încuviințați parințĭ pământéni, după cum și la sfânta Episcopie Rômnicul aŭ așezat iaraș pre un cinstit și învațat cu bune masurĭ, părinte Gramaticul și Arhidiaconul Neofit, vechi scaunuluĭ Episcopiei, Episcop în locul Parinteluĭ Proin Episcop Galaction; iarăși la Episcopia Buzaului pre arhidiaconul Chesarie, din uceniciĭ raposatuluĭ întru fericire și ajutatoriul Patriei, Chir Iosif, Episcopul Argeșuluĭ; dintr'ale căruia blagoslovitóre mâini, în obștea Cernicaĭ. fiind cu metania dupa treĭ anĭ aĭ ispitirii calugariĭ méle, am primit darul prin hirotonia Ierodiaconiĭ, în bisérica noŭo a sfântuluĭ Lazar, la Chimitirion al Cernicăĭ, în zioa Sfinților Apostolĭ Petru și Pavel, când la lét 1800, Ghenarie 17; în zioa

sfântului Antonie, într'o sfânta Vineri, pornindu-mă la acéstă obşte din Bucureşti, cum am zis, la dorirea sfântuluĭ chip, am fost treĭ ani în sfânta ascultare, şi la înplinirea de 2 ani şi jumatate savârşindu-ma monah, înpreuna şi cu alţĭ doĭ fraţĭ Ioanichie Bucureşténu Mardagiu, şi altul ce s'aŭ numit Cozma, din fratele Constantin, numele din sfântul botez, la oraşul Râmnicul; mi s'au pus nume Chiril Monahul; iar dupa trei anĭ, Ierodiacon; la lét 1804; însa în sfânta şi maré Miercuri, April 2, sfântul pré cuviosul Tit, dupa sfânta liturghie, fiind tot soboru la biséricа, la lét 822, (2?) au fost călugaria, la care manastire au venit şi născătoriul mieŭ, şi gasindu-ma acolo înpreuna cu alt frate mai mic al mieu, Ioniţa; şi vazindu-ne, n'au bine voit batrênul la plecarea nóstră într'acest chip. Iar maĭ pre urmă şi singur s'au plecat a ramâné cu totul, dupa ce sfântul Ierarh Nicolae, hramul sfântului Schit Cernica, au facut iconomie cu ale sale sfinte mijlóce; şi din Parthenie Monahu ce sau numit în Rasoforie, s'au calugarit în Mantie Panteleimon Monahu, unde după multele sale osteneli în ascultarile obştei, fiind epistat la începuturile zidirii sfântului Lazar, şi a şirului chiliilor despre apusul Biséricei, cum şi a arhondaricului celui mare despre podul balţii, şi într'alte osteneli a slujirii fraţilor, maĭ dând şi noĭ pre acé vreme sfântului lacaş ajutorĭ cu talerĭ 300. Aşa Parintele nostru Panteleimon aŭ raposat acolé, la lét 813; cănd fratele-mieu Ioan, zabovind cu mine 9 lunĭ, chemat de mine la cercarea acestui sfânt chip, mai ajutând batrânul la ne placerea când nĭ-au gasit, au eşit ĭaraş în Bucureşti. unde căsatorindu-se are şi coconĭ. dupa mórtea altor cinci copii, dela Bucureştĭ, ĭar ceĭ de acum cu mila luĭ Dumnezeŭ traesc. Iar eu la lét 806, eşind din chinovia aceia am mers la un schit Iazerul din sud Vâlcea, la munte, pa apa Râmnicului, ca dupa 10 anĭ, ai eşiriĭ méle din patrie, şi dupa ducerea din viaţa a maĭcii méle Maria, ce au fost fata Clíricului Popiĭ Ghinea din Râmnic, care călugarindu-sa la sfânta mănăstire Cozia, s'aŭ numit Ghedeon Ieromonahu; ĭar la ba-

trănéţe shimnicinduse s'au numit Grigorie Ierohimonahu, dela carele şi eu nevrédnicu am primit molitvele shimnicii, tot acolo, prin aducerea întru fii duhovnicesc, şi Stareţi a cuviosului Savei Shimonahul şi Stareţul sfântului Schit Stănişóra, ştiut cagogheros, şi venit în Cozia într'acăria moşie la munte îşi are schitul, unde au şi raposat. Şi ucenici i-au ramasî npreuna cu schitu unde s'au ostenit, vărsând multe osteneli, ca l'aŭ gasit Schitul Stanişórii pustiĭ, unde şi pré Sf. Episcopu Iósif învaţase carte în vrémea copilăriĭ sale, iar parinţii nascatorĭ îi sânt îngropaţĭ la schitul Cozii, turnul, lânga Olt, unde şi la care acéste schituri câte o jumtate an am petrecut şi eu cu Stareţul Sava, dupa ce am fost şazatorĭ la schitul şi manastioara Iazerul un an, unde am sosit din Cernica, gasind acolo, un parinte batrân şazatori de anĭ 50, dela care multe m'am folosit sufleteşte, ca şi dela Stareţul Savva, Stainişorénu, ce era om vechi ca de 70 de ani, şi umblat la Sfântul Munte, şi la Némţul, Poina-marului, unde ĭaste obşte de Ruşĭ, minunata. Iar acest smerit şi cu bune obiciaiurĭ parinte au fost de féli bojneag, carele şi la sfânta manastire Tismana sihastrise, în vârful muntelui Schitul Cioclovina; şi la alte bogate locuri pustniceşti. Iar acel Stareţ Iazerean lau chemat Stefan Ieroshimonahul; de féli din judeţul Gorju; iar acel schit Iazerul fiind fost manastire mare, zidita de un Mircea Vodă, şi dupa vreme surpânpu-sa de un ungur mare, dupa istoria ei, s'au zidit maĭ mica de un Antonie Shimonahul, Ioanit de féli, şi casatorindu-sa aŭ umblat cu neguţatorie în ţara aceasta 64 de anĭ, şi în urma calugarindu-sa în sfânta Episcopie, dupa ani îndestuĭ, au dorit a mérge la Setagora. Iar Episcopul vremii aceia, Ilarion al Râmnicului, nevoind al lăsa, ĭ-au zis să-ş alégă loc undeva placé, fiind şi în ţara Rumânésca locuri sihastreşti, ca şi în Sfetagora, apoi cuviosul Antonie, cautând loc de linişte, ĭ-au placut la Iazer, şi gasindu'l pustiu de tot, şi surpat, cu blagoslovenia Episcopului Ilarion, ş'au pus tótă sârmaioa Parintele Antonie la lucrul acei manastioare,

nelasânduş pentru sine nici un ban, încă şi pré Sfinţia Sa Episcopu mult au ajutat pana s'au ispravit, dupa cum sa véde de cei ce au umblat acolo; şi strângând părinţi, li-au pus lor canon de viaţă calugărésca, şi puindu-le dupa vreme igumen dintr'aĭ sai ucenici; cu vestire Dumnezeească, dându-se înlaturi cât a nu sa vedea manastirea, ş'au sapat luiş peştere şi Bisericuţa cu ciocanul în piatra treĭ ani, dupa videnia cea în trei rânduri ce i sau aratat, şi lacuind acolo 28 de anĭ, multe ispite de la vrajmaşul au rabdat văzute şi nevăzute, într'acea adânca pustie, caré dupa râvna, şi datoriea calugăriei, umblând, ostenind, am vazut'o; iar pre urma sapânduş singur grobniţa la uşa Bisericuţii, şi a chiliei, caré şi pat de piatră avea, dupa cum am vazut, cu vestire mai nainte i s'au arătat, dupa stradania ce au avut în viaţă pentru mântuirea sufletului-sau, şi al némului, cum ca dupa 40 de zile mutarea de aici va sosi; numai din sâmbata în sâmbata gusta pâine tocmita cu masură, şi apa, dupa al 9 cias, şi lacramile, şi de Biséríca nu lipsa, şi vin, sau rachiŭ n'au bagat în gura sa la acea sihastrie de 28 anĭ, şi au purtat verigi de hier înprejurul trupuluĭ sau; iar raposând, s'au aşazat întracea grobniţă facuta de cuvioşia sa, la uşa Besériciĭ, la prag, unde cautând şi eu smerítul am paratirisit şi am văzut, până la un loc al scândurii désupra, şi spuind acelui stareţ Stefan dorirea mea, mi-au zis ca nu iaste voia acelui cuvios a căuta nimenea la dânsul, şi sa nu sa întâmple alt ceva. Ca mulţĭ vrênd a vedea nu s'au putut, aratându-se óreş care aratare cu înfricoşare; şi s'au lasat, şi cum ca el acolo s'aŭ calugarit, adeca răposatul întru fericire Ieroshimonahu Stareţu Stefan Duhovnicu Episcopului Iosif Argeşiu, şi altor ipochimene, fiind bun şi cu cuvioşie batrân, carele l'am gasit acolo de anĭ 50, unde aŭ şi răposat, carele'ş mai făcuse şi alt schit Bradu; iar acésta nu de alt s'aŭ istorisit fara numai că şi în ţara acésta pre la multe locuri să afla minunaţĭ ómeni aĭ lui Dumnezeŭ, şi multe minuni să găsesc, dar nu de mulţĭ ştiute şi paratirisite.....“

Manuscriptul cuprinde:

1). Cuvênt îngropatoriu, a tot-déuna aducĕtorul aminte Patriarhuluı Grigorie Constantinopolos. Tradus de sigur din grecește.

2). Viața și evenementele dın timpul seŭ.

3). Istoricul pe scurt a maı multor monastirĭ și a fundatorilor lor Domnı și Boerĭ aı Țareı.

4). Rânduirea sa dupa Eterie ca Egumen la Caluiu și ce înbunatațirı au facut acolo.

5). Relațiı despre Sântul Munte al Atonuluı etc. etc.

Fiind-ca manuscriptul cuprinde material istoric-național, voiu începe a-l publica întreg în jurnalul Sântuluı Sinod, „Biserica Ortodoxa Româna", spre a fi cunoscute faptele și datele ce le istorisește de tóta suflarea românésca.

Deși modul expunereı evenemintelor de către Chiriac Arhimandritul Rômniceanul este cam greoıu, difuz pe alocurea, aı ρı se maı întălnesc și repețirı nu puține, cu tóte acestea lipsurı în istorisire, scrierea sa este de mare însemnatate, pentru că a fost martur ocular a faptelor celor ce le scrie. Istoriciı noștri naționalı vor trage multe însemnărĭ din materialul ce ni l'a conservat acest scriitor Român.

C. Erbicénu.

CREȘTINISMUL ȘI PROGRESUL.

(Urmare. Vedĭ No. 7, anul al XII, pag. 465).

V.

Fiind-ca sta în ființa creștinismuluĭ a împlânta progresul în tóte ramurile vieței, a'l reclama și a-l garanta; *Istoria* ni dovedește până la evidența, ca în creștinism, pretutindene și în tot-déuna se constata progresul în tóte privințele. Sa ne gândim maı întêiŭ la progresul intelectual.

1). Păgânismul nu era progresist în privința cunoștințeĭ adeveruluĭ, ci din contra înapoıat. Cu cât omenirea se îndeparta de origina sa, cu atât și cunoștința adeveruluı se întunecă, religiunea și conștiința religiósă decadu tot maı mult și se perdu într'un panteism quietistico-mistic, saŭ într'un politeism naturalistic. Filosofia, maı ales la greci, cauta a schimba acéstă înapoĭere a spirituluı pagânesc într'o propașire, și-șĭ puse tóte puterile spre realisarea acestuı scop; dar resultatele caștigate fură nu maı pe jumetate și isolate, fara sa aıba vre-o influința asupra contempuranilor și urmasilor în ceıa ce privește cunoștința adevĕruluı; se margini nu maı în scóle, pe care filosofii le aveau la eı a casă. In loc de a îndruma omenirea spre un progres intelectual, filosofia cadu repede de la acea înalțime caștigata și se cufunda în scepticism sau materialism. Atuncı veni creștinismul și cu o lovitura opri mișcarea înapoıata a pagânismuluĭ îndrumându-l puternic spre o mișcare progre-

sista. Creștinismul inunda spiritul omenesc cu o strĕlucire imensă a adevĕrului; ceia ce spiritele cele maĭ marĭ ale păgânismuluĭ nu putura cu tóte staruințele lor a afla saŭ a fi sigurĭ de cele aflate, în creștinism era deschis și lămurit înaintea ochiuluĭ omenireĭ. Acesta era deja un progres imens, un progres, decât care nu se putea cugeta altul maĭ mare. Insa mișcarea progresista nu s'a terminat cu acésta. Acésta trecere dela pagânism la creștinism fu maĭ mult un punct de plecare a uneĭ mișcarĭ, care necontenit merse progresând prin tóte seculele și nu se va sfêrși *până ce fiul omenesc va veni pre noriĭ ceriuluĭ spre a judeca viiĭ și morțiĭ.* In secolul întêiŭ al creștinismuluĭ sĕ desvoltă treptat, dar iresistibil, o științâ creștinésca, cu carea nu se puțea asemana nicĭ decum cea pagânésca. Ințelepțiĭ ceĭ maĭ marĭ 'șĭ pusera tóte puterile și lucrau necontenit spre a se putea lupta cu creștinismul. Dar în zadar! Perdu terenul din ce în ce maĭ mult și fu nevoită a cădea cu totul.

Din contra parințiĭ și scriitoriĭ bisericeștĭ fiind ajutațĭ de lumina sânteĭ scripturĭ puse basele științeĭ teologice, care se desvolta tot maĭ mult și astă-ḑĭ servesc de model tuturor credincioșilor; cu cât se aprofundara maĭ mult spiritele în deplinatatea adevĕruluĭ, înfațișata de creștinism și de mintea luminata de acesta, cu atât fura maĭ mare comóra cu care se înavuța spiritul ce se aprofunda în acésta cunoștința, cu atât maĭ strelucite fură operile în care se puse comóra cunoștințeĭ. Și pentru ca să nu remâe necultivat nicĭ un domeniu al cunoștințeĭ omeneștĭ, se îndeletnicira spiritele maĭ ales în timpurile maĭ noua cu studiul natureĭ și al legelor sale și este destul de bine cunoscut ce au făcut științele naturale în timpul din urmă, cum au fost de incununate cu succese minunate silințele sale de a scóte la lumina ḑileĭ legile cele ascunse ale natureĭ, câte descoperirĭ folositóre au făcut, fiind reclamate de trebuințele și înlesnirea viețeĭ private și sociale. Ast-fel s'a desvoltat progresul în tóte ramurile cunoștințeĭ, ca un fruct natural al

creştinismuluĭ prin tóte vécurile, şi a revĕrsat bine-facerile sale preste popórele creştine. Nimene nu póte nega acest fapt, fara nu maı daca ar fi orb.

2). Tot aseminea şi progresul moral a intrat în lume numaı în creştinism şi a luat începutul seu din léganul creştinismuluı. Pagânismul era înapoıat şi în privinţa morală; seriositatea morala a popórelor era departe de a se susţinea în decurs de maı multe secule; din contra decaḑu tot maı mult şi în timpurile din urma ale pagânismuluĭ decadenţa morală ajunse culmea desvoltareı sale. Era ast-fel, ca şi cum ar fi lipsit cu totul nasuinţa morală din lume. Religiunea nu punea nicı o stavilă viciuluĭ, care cu valurile sale pustia totul; ci din contra lucra aşa ca el sa sporésca, îndumneḑeind însuşı viciul. Oamenii cariĭ maı păstraŭ órecare seriositate morala se închisera într'o resignaţiune tacuta, neputênd resista torentuluĭ nemoral care sepa societatea din temelie. Atuncı veni creştinismul şi nu maı cu un semn al seu dădu un impuls avêntuluı moral, cum nu se maı vĕḑuse în lume, ceĭa ce niciĭ nu-ı trecea prin minte pagânismuluı, parêndu-i-se a fi o nebunie. Şi acest avênt moral nu era trecĕtoriu, din contra era durabil, el se transforma într'o mişcare progresista, care serbă biruinţa sa asupra spirituluı lumesc prin tóte vécurile şi în contra viciuluĭ care sĕ maı furişasa înca pe icı cole. Cetele martirilor şi ale sânţilor pe care le produse creştinismul, sau maı bine, biserica ca conservatóre a creştinismuluĭ, sunt cele maĭ strĕlucite marturiĭ ale acestuĭ progres. Vedem miĭ de marturiı de acestea înflorind pe temelia bisericeı în tóte seculele, şi precum aŭ lucrat eĭ punêndu-şı tóte puterile morale spre sânţenia lor, de aseminea aŭ lucrat eĭ cu folos şi pentru contempuraniĭ lor, conducênd şi pre alţiĭ pe calea morala atât prin esemplul lor propriŭ, cât şi prin fapte bune înlesnind calea mantuireĭ. Omul natural nu pricepe ce este a luĭ Dumneḑeŭ. Lumea nu-şı póte închipui, cum se póte ca un om sa pótă ajunge la un aşa înalt grad de perfecţiune morala. De aceıa i se pare o

nebunie aceia ce mintea luminata prin creştinism recunóşte cu cel maĭ înalt punct, şi fiind-că rĕul tot-déuna urăşte binele, de aceia şi lumea avu o ură instinctiva asupra sânţilor, ĭ-a insultat şi persecutat. Lumea, spiritul lumeĭ nu póte produce sânţi; de aceia nicĭ nu voeşte să ştie de dênşiĭ, fiind-ca se uita numaĭ la slabaciunile sale propriĭ şi nu cauta nici de cum la puterea morala a creştinismului. De aceia păgânismul s'a mirat de puterea cea mare morala a sânţilor şi a martirilor, dar în acelaşi timp i-a urît şi persecutat până la mórte. Ast-fel se întêmpla ca şi asta ḑi, necredinciosul spirit al lumei, de şi vede bine, sau mai bine sunt încredinţaţi, ca se afla unele caractere de o moralitate înalta ca a sânţilor, totuşi ori-ce pétra o întalneşte în cale o radica spre a arunca cu furie în contra lor. Cu tóte acestea nemarginitul progres moral al omenirei, pe care l'a realisat creştinismul, remane un fapt istoric pe care nu-l póte denatura nici sofistica, nici ura, nici minciuna.

3. In fine, aruncând privirele nóstre asupra progresului social, ni se presinta şi acesta faptic ca un fruct al creştinismului. Este cunoscut câte neajunsuri a suferit în anticitate societatea pagânésca, şi câte neajunsuri sunt în acele ţeri, unde nu au petruns încă învĕţaturile şi instituţiunele bine-facetóre ale creştinismului, precum se póte vedea în unele locuri şi asta-ḑi. Partea cea mai mare a poporului muncitor a caḑut în sclavie, acea instituţie sociala îngrozitóre, care nu maĭ recunoştea în sclavi pre un om; deosebirea starilor care este inerenta societaţei omeneşti, s'a schimbat în contrast prin formarea castelor, acea schimonosire a starei naturale a membrilor societaţei, acea instituţiune în care se observa nedreptatea şi impilarea starilor inferióre de catre cele mai superióre, aşa ca acésta stare a poporului de jos se continuă gradat până ce ajunse sub numirea de *parias*, în starea cea mai de jos, care nu se maĭ considera în rând cu ómenii. Statul 'şi însuşi o posiţiune faţa cu individul aşa, ca acesta nu-

mai întru atâta era socotit întru cât putea împlini scopurile statului; statul era totul în tóte; personalitatea liberă a singuriţilor nu însemna nimic, acestuea nu i se permitea se aiba vre un scop al seu propriu, era dat cu trup şi suflet, cu averea şi sanatatea sa statului şi nu era considerat alt-fel de cât ca un lucru în mânele statului, pe care'l întrebuinţa dupa plăcere pentru scopurile sale. Acésta relaţiune s'a perpetuat cu asprime din secul în secul; pagânismul era şi în acéstă privinţă înapoiat. întru cât se sporea necontenit neajunsurile sociale. şi cu tóta strĕlucirea esternă şi vitejia rĕsboinica în launtru viéţa popórelor era putreda. Dar îndată ce creştinismul apăru în lume. se schimba îndata şi acésta înapoiere în o mişcare progresista, şi-şi facu loc cu tóte piedecile ce i se puneaŭ în cale. Cu cât se introducea mai mult creştinismul în viaţa publica şi sociala a popórelor şi-i imprima un semn nou pâna acum necunoscut, cu atât şi lanţurile sclaviei se zdrobira; poporul muncitor seiba radicarea din acea stare decaḑuta a sclaviei, şi se aşeḑa la acel loc care i se cuvinea ca membru al organismului social. Creştinismul vindeca apoi societatea de acea bóla a castelor care pĕtrunse până la óse şi maduva; a trebuit se lupte mult până se desrădĕcineze acest rĕu i dacă spiritul creştinismului n'ar fi petruns în societate, lesne s'ar fi putut întêmpla ca iaraşi sa se intórcă in acea stare decaḑuta. Dar creştinismul nu lăsa sa cada stindardul acestui nemarginit progres social, care consta în departarea castelor şi-l conduse la victorie. De aseminea nu se mai putu susţinea nici puterea absoluta a statului in contra singuriţilor inaintea suflarei pline de viaţa a creştinismului; acest idol absolut trebui se cadă în faţa marei învaţeturi: *Nu este stepanire fara nu maĭ dela Dumneḑeu* (Rom. 13, 1). Creştinismul învĕţa ca autoritatea nu este alt ceva decât servitórea luĭ Dumneḑeu avênd obligaţiune a apara dreptul social şi pentru asigurarea timpurala a prosperarei ómenilor; cu acésta s'a sfaramat acea posiţiune absoluta care

era nenaturală şi s'a aşedat în acea stare naturala, în care póte sa-şı desvolte activitatea sa salutară şi bine-facetóre pentru neamul omenesc. Acesta este un progres, care maĭ înainte abea se putea presimţi, şi în viitor s'ar putea întêmpla ca statul sa dorésca acea posiţiune absolută şi se caute a o revendica; biserica însa-ı stă în cale, şi-l opreşte prin cuvintele scripturei: *nu-ţĭ este permis*. Ast-fel creştinismul a dat viaţa progresului social în tóte privinţele, i-a dat impuls a merge înainte necontenit şi l'a garantat în contra tuturor încercarilor inamice care ar voi se schimbe acest progres în starea înapoıată de maı înainte. Şi în privinţa acésta au valóre cuvintele Mântuitoruluĭ: *Foc am venit să arunc pre pământ, şi ce voesc dacă acum s'a aprins?* (Luca 12, 49).

VI.

Cu acéstə însa nu s'a ḑis totul. Creştinismul nu numaĭ ca a îndrumat în principiu progresul ın tóte ramurile vieţeı, şi faptic pretutindenea l'a întrodus şi a facut să-şı urmeze cursul seu regulat. Crestinismul este tot-odată singurul ferment care pune ın mişcare omenirea pe calea progresuluĭ. Fiind-ca progresul merge necontenit în urma creştinismuluı, sa adapa nu maı din acest isvor. Spre întărirea celor ḑise, n'avem decât sa ne aruncam privirile asupra acelor popóre care se afla afara de cercul luminos şi plin de viaţa al creştinismuluı. Sunt popórele care se afla sub stepânirea *islamuluĭ*. Unde se gaseşte la acestea macar o urmă de progres, aşa precum se afla la popórele creştine unde progresul a luat un avênt aşa de strelucit? La început a agitat popórele orientale fanatismul religios, spre a urma stindardului luı Mohamet şi a respandi socotinţele religióse ale acestuea la alte popóre prin foc şi prin sabie. Indata ce craterul acestuı fanatism s'a aprins, s'a hotarît şi caderea acelor popóre care venisera sub Domnia islamuluı. Sórta lor fu o întunecime spirituală, o

slabire morala şi o stagnaţiune socială. Nu este nici o putere, nici un impuls în aceste popóre spre un avênt maĭ înalt, atât în privinţa intelectuală, cât şi în cea morala şi socială. O singură data începu a se da semne de viaţa, de o mişcare literaia în evul mediu la popórele arabe. Dar filosofia araba era o planta importata, crescuta în florariele curţilor; nu era un product natural eşit din spiritul poporului; de aceia s'a şi paralisat şi a încetat îndata acea mişcare si de atunci este o stagnaţiune complecta. Daca au aceste popóre óre-care elemente culturale, sunt împrumutate dela popórele creştine. Tot aseminea şi în privinţa morala. Cu tóte acestea moralitatea curata, nobilă, raţionata, cum o admiram la sânţii noştri, nu o cunóşte Musulmanul. Schimonosirele mistice şi danţurile estatice ale dervişilor sunt tot ce póte se înfaţişeze omului mai înalt. In privinţa socială nici nu póte fi vorba de vre un progres caci despotismul a smuls din rădicina ori ce urma de progres.

O privire şi mai trista ne presinta acele popóre care se afla înca sub jugul păgânismuluĭ. O tacere şi neactivitate complecta domneşte în acele mari imperiĭ din centrul şi resaritul Asiei; nimic nu ne dovideşte o desvoltare mai înaintată, ceia ce au apucat dela început aceia ţin şi asta-ḑi, continuându-se acésta stagnaţiune prin maĭ multe secole. Numai nişte rĕsbóie sângerósе, ce se ivesc din când în când chiar între compatrioţi mai nelinisteşte câte odata Domnia. In vécurile trecute ajunsesera Chinezii la óre-care grad de cultură; dar cât de restrînsa era—ei n'au putut sĕ-şi formeze o limba fonetica pentru literatura—de mai multe vécuri n'au facut nici un pas înainte; stagnaţiunea pare a fi ne învinsa şi nu voeşte sa cedeze niciĭ decum năvalireĭ popórelor europene. Acésta s'ar putea pune şi pe socotéla natureĭ putrede şi pline de letargie a acelui popor, caci alt-fel nu ne putem esplica acéstă încetare a ori-ce nazuinţa mai înalta în timp de mai multe secole. Causa principala însă nu póte fi alta decât lipsa

acelor principii bine facĕtóre pe care creştinismul le-a adus în lume şi care nu sunt cunoscute încă de dênşiĭ. Voeşte a se îmbărbăta un popor spre un avênt puternic, şi a'şĭ da impuls spre un progres sănatos trebue să între în aerul cel sănatos ce se pogóră de sus prin principiile cele pline de viaţă şi prin puterea luĭ Dumnedeŭ. Acéstă condiţiune se afla numaĭ în creştinism. De aceĭa numaĭ prin creştinism póte fi cu putinţă un adevĕrat progres în tóte direcţiunele vieţeĭ omeneştĭ şi sociale.

Stând lucrul ast-feliŭ, nu trebue să ne miram de feliu daca căderea dela creştinism de regula aduce cu sine şi o împedecare a progresuluĭ, şi în loc de a conduce omenirea pe calea desvoltareĭ o da îndarat. De treĭ vécurĭ se vede spectaculul; lumea crede că s'ar putea afla mântuirea neamuluĭ omenesc în căderea creştinismuluĭ, a adevĕrurilor creştine şi a spirituluĭ creştinesc. Acésta răcélă religiósă s'a sporit din secul în secul, şi astă-dı lojele şi aderenţii lor, care de către liberalism s'a botezat cu numele de clasa *învețaților*, cred ca şi-aŭ ajuns scopul dorinţeĭ lor. Liberalismul proclama pe faţă lepadarea de creştinism şi biserica şi cu o energie ne maĭ pomenita în istorie cauta a înlatura creştinismul şi biserica din tóte ramurile vieţiĭ private şi publice din scóla şi din societate. Şi acéstă înlaturare a creştinismului se consideră ca un *progres*, şi înca un progres aşa de mare cum nu s'a mai vĕdut în lume. Cu o sumeţie nespusă sĕ faleşte liberalismul modern ca el a adus progresul în lume. Niciĭ o defaimare, nici o restălmăcire a faptelor istorice, nici o interpretare falsă a învĕţaturilor creştine nu este pentru liberalism aşa de rea şi tot odata aşa de nebunesc şi neraţional lucru, în cât sa nu se servéscă de ele spre a supune creştinismul şi biserica lumei liberale celeĭ neputinciόse şi slabe, spre a-şi vĕrsa asupra lor ura şi despreţul. Liberalismul, dic ei, şi progresul sunt sinonime; ca omenirea nu şi-ar putea gasi alta mântuire decât în părăsirea înveţaturilor şi ideilor creştine şi în unirea cu înveţaturile şi spiritul liberalis-

mului. Ast-feliŭ cauta liberalismul a smulge din mâna bisericeĭ stégul progresuluĭ, și a-și îndrepta contra eĭ armele sale proprii.

Dar să vedem ce felĭu de progres a adus acésta departare de creştinism! In vechime s'a caracterisat culmea înălţăreĭ spirituluĭ grecesc prin marele sisteme ale lui Plato și Aristotel. Idealul domnea cu deosebire in sistemul platonic şi-ı întipari acel caracter pe care-l admiram şi asta-dĭ. Slăbirea și decadența complecta a spiritului grec s'a caracterisat din contra prin sistemul naturalistic al stoicismuluĭ şi cu deosebire al epicureismuluĭ. Materialismul epicureic fu ultima flóre ce crescu pe mormêntul spirituluĭ grecesc; îndata ce spiritul grec s'a unit cu materialismul şi-a perdut tóta puterea sa; materialismul a fost semnul de mórte al spiritului grec; o reînviere a acestuia din acea mórte n'a mai putut avea loc. Inapoiarea a ajuns ținta sa extrema.

Şi în timpul nou, ce fel de priveliște ne presintă departarea de creştinism? Este tot acea ce s'a desfaşurat şi în anticitate. Din acea îndepartare dela creştinism s'a nascut mai întêiu Deismul, care scotea pre Dumnedeu din natura și omenire, susţinênd ca Dumnedeu fața cu natura și istoria omenireı are numaı un rol de privitor neactiv. Dupa acea spirituĭ omenesc cel abătut dela creştinism se îndepărta tot mai mult de acea *fiinţa suprema* neactivă şi cadu cu o plăcere demonica în abisul materialismului. In Germania filosofia voi sa-ı schimbe fața aceluı deism sec, punênd pre Dumnedeu una cu lumea și afirma că Panteismul acesta este gradul cel mai ınalt de desvoltare a cunoştinţeı filosofice. Dar spiritul omenesc se deslipi răpede de acest sistem tocit care dădu naștere acesteı direcţiunĭ şi se uni ĭaraşı de materia próspata și sanatósa. In timpul maı nou prin Germania domneşte materialismul asupra celor ce nu mai voesc sa fie sub creştinism. Materialismul se predica asta-dı prin cuvênt şi scrieri, pe faţa şi pe ascuns cu aceiașĭ îndrăsnéla şi acelaşı cinism, cum

era odată în Grecia pe timpul epicureilor, şi cum era în vécul trecut pe timpul lui Ludovic al XV. Cartea luĭ Buchner „*tăria şi materia*“ se laţi tot cu aceĭaşĭ îndrasnéla şi cinism ca şi „*Système de la nature*“ din seculul trecut. Şi acest materialism nu numai ca s'a întrodus în ştiinţa şi scóle, ci a pĕtruns adânc în viaţa sociala; loja întréga cu tótă céta liberala şĭ-au însuşit studiul materialistic contemplând natura conştiincios saŭ neconştiincios şi cauta a-l introduce în tóte relaţiunile vieţeĭ sociale. Este óre acesta un progres? Indrasneşte cine-va a susţinea ca căderea spirituluĭ in materie este un progres, şi încă un progres nemarginit? Este óre cu putinţa ca sa fie o pretenţiune maĭ nebunéscă ca acesta? Se póte óre un abus mai mare ca acesta, ce s'a facut de cuvêntul *progres?* Şi cu tóte acestea sunt mulţi ómeni, carii se lasa a fi amagiţi de acest cuvênt mareţ ce s'a răpit creştinismului, şi a vedea un progres acolo unde în realitate nu se póte vedea nici chiar o întórcere la pagânism, ci mai bine o întórcere la acea catastrofa, în care a căḑut spiritul pagânesc al grecilor, fiind subjugat de epicureism Ce se mai vorbim de aceĭ carii s'au silit prin studii întinse să demonstreze ca omul ar fi numai o maimuţă dresata! Ĭată progresul la care au ajuns materialiştii. Oare póte sa faca vre-un progres acela care pune pe om în rând cu animalele neraţionale, care nu voeşte sa ştie de Dumneḑeu şi de nemurirea sufletului? Ducă-se la animale şi faca-se ca dênsele; nu pot sa facă alt ceva mai bun în interesul progresului lor!

(Va urma).

Arh. Gherasim T. Piteşténu.

MATERIAL PENTRU ISTORIA CONTEMPORANĂ,
POLITICĂ ȘI BISERICÉSCĂ
A
ROMĂNILOR

Κώδιξ οἰκιακός μου=*Condica meu de casă, de Naum Protosinghelul.*

COPIE 1822 la Iulie.

Prea cinstiților, prea blagorodnicilor și slăviților Caĭmacamĭ aĭ Valahieĭ Dachieĭ, carea ĭaste de obște prea iubită Patrie a Românilor,

Datornica smerită închinăciune aduc.

„Ce vom resplati Domnuluĭ pentru tóte câte au dat noaoă! El sa grijaște de noi, ca un de obște Parinte iubitor de fiĭ; ĭar noi săntem datori înainteaĭ luĭ miĭ de talanțĭ. Și dupre Scriptura, de rabdam pedépse, ca unor fiĭ sa arată noaoa Dumnedeu. Că cine iaste, zice, fiul acela pre carele tatal saŭ nu-l cérta? iar de santem fára de pedépsa greșind nicĭ fii adevărați santem, cum marturisește fericitul Apostol: „Iata dar acum vedem ca s'au înplinit cuvântul Proroculuĭ ce dice: „Mergând mergea și plângea, și venind vor veni cu bucurie“. Care cuvânt și de obște adeca să potrivește la toțĭ mult patimașii și prea ticaloșiții patrioți, iar mai vârtos la prea cinstita și slăvită persóna Dumnea-vóstra, cariĭ pentru dragostea prea iubitei Patrii n'ați bagat în séma nici însuși primejdia vieții, care fara de nici o îndoire putea sa o simța sufletul Dumnea-vóstra.

Maĭ întîi dar de tóte și pentru tóte, de obște santem datorĭ cu lacramĭ să înălțăm laude de mulțumita catre făcĕtorul a tóte Dumnezeu, carele cu sfînta Pronia sa au întovaroșit pe D.v. în streinatate și dinpreuna cu D.v. au calatorit pana la înparatésa cetaților, unde au fost pururea dea drépta D.v., și iarăși de acolo întorcându-vă, asemenea, păna când ațĭ agiuns la doritele lacașurĭ ale D.v. în prea iubita Patrie.

Al doilea. asemenea de obşte santem datori nenumarate şi dea pururea mulţumirĭ catre prea înaltă Pórta; cácĭ de drépta celuĭ prea Inalt mişcându-să inima prea puterniculuĭ Inparat nu numai spre bună primirea D.v. ci şi cu ochiu milostiv a cauta spre tot raspunsul D.v. pentru mult ticăloşita Patrie, aŭ înplinit cererile mult ticăloşiţilor patrioţi. Şi pentru ca maĭ desavărşit sa ştérga lacrama dela tótă faţa au hărazit Patriei şi Domn dintru ai sai patrioţi. „Ştiind dar, dupre Apostolul, că nu iaste stăpânire fără numai dela Dumnedeŭ", datori santem nebiruiteĭ înparaţii supunere cu credinţa până la sânge, şi tóte bunele obiceiuri cele din vechime ale prea iubitei Patrii, de iznóvă a le chema D.v. şi bunele orânduelі întru tóte a le întari, şi sfintele lacaşuri, dupre aşezământurile prea fericiţilor ctitori a le înpodobi, ca şi mântuirea sufletului. de obşte sa ne învrednicim a o dobândi. Iar anii D.v. fie dela Dumnezeu mulţi şi cu totul fericiţi.

822 Iulie.

Al slavitei blagorodiei D.v.

nevrednic rugator catre Dumnezeu
şi gata sluga
Naum Protosinghel, Didascal.

(*NOTA*). Trei asemenea cu aceste s'au scris deosebi catre D-lui Banu Vacarescu, i D-lui Scarlat Mihalache B v Vel Spatar şi D-lui Mihail Filipescu Vel Aga, când au venit Dumnea lor dela Inalta Pórta Caimacanĭ aĭ Mariei sale prea inalţatului nostru Domn Ioan Grigorie Ghica V. v. d., din care cea catre D-lui Banu *Vacaresc*u s'au citit în Divan şi au priimit bacşiş câteva rubiele, şi spre tinere de minte am insemnat aicea.

Copie dupre ceia ce am dat la Divan.

„Catre cinstitul şi slavitul Divan al Valahiei".

„Ştiind ca cea dintîi trépta a înţelepciunei iaste a cunóşte cine-va pe sineşi, nici socotéla am a ma arata cu vre o lauda de sinemi, afara de adevar, însumi cunoscându-mi nevrednicia. Nici îndraznéla am a cere vre o dregatorie, ştiind ca acestea sant ale celor vrednici şi iscusiţi, şi cu tot felul de învaţături înpodobiţi, şi cu bun ipolipsis adeveriţi. Iar întru acest adevar pociu a mă lauda, că şi patriot adevarat sânt şi de Patrie iubitor, şi de binele Patriei doritor şi pentru folosul Patriei în tot chipul silitor, dupre a mea putinţă, şi întru tóte şi totdéuna Patriei credincios. şi înparaţiei bine supus, cum în fapta m'am

arătat în zilele apostaţilor. Precum dar mulţî din patrioţî, nicî pentru vre o iscusinţa a lor, nicî pentru alta vrednicie, pretendarisesc şi chiverniseli şi manzupurî în pământul Patrieî, ci numaî cu cuvânt, orı ca sa trag din ceî de bun neam aı Patrieî, orî ca s'aŭ învrednicit a intra în bunul neam al Patrieı, aşa şi eu ca unul ce m'am învrednicit a creşte din copilarie lănga piciórele prea sfinţiţilor Arhiereî al Patrieı, socotesc ca ar fi cu dreptate sa ma înpartaşesc şi eŭ de vre o chiverniséla, macar acum la batrâneţele mele, maı vârtos la metania mea, care ıaste episcopia Rômniculuî şi mănastirea Hureziî. Şi cine póte sa dica ceva înprotiva dreptaţiı? intrând eŭ în sfânta Mitropolie încă din dilele pururea pomenituluî Grigorie Mitropolitul, de când sant maı mult de cât 50 de anı, şi de prea sfinţia sa parintele Filaret Mitropolitul, înca aflandu-sa Mireon în sfînta Mitropolie, pana a nu sa face episcop Rômniculuı, luoat fiind de mic în casa prea sfinţiı sale, ıar dupa ce s'aŭ făcut episcop Rômniculuî, acolo prin îndemnarea prea sfinţituluı şi de mana prea sfinţiı sale m'am tuns rasofor, şi diacon m'am hirotonisit, ıar după cata-va vreme trimis fiind de prea sfinţia sa la manastirea Hureziî, prin cererea Igumenuluı Rafail Hurezénu, ca sa prescriu o condică, acolo din întâmplarea uneî bóle de mórte, al doilea m'am tuns în cinul mantieı de mana numituluî Igumen, fără de a nu-mî schimba numele cel pus de prea sfinţitul stareţul mieŭ Filaret, care nume pana acum îl port. Dintr'acésta pricîna dar, înca tânar fiind eŭ, oranduindu-ma prea sfinţitul ca sa rămâiu acolo la manastire până când va porunci prea sfinţia sa, şi dupa 4 anı urmand razmiriţa cu nemţiı, în zilele Măriei sale Nicolae Voda Mavroghene, atuncî înpreuna cu alţiı m'am înstreinat dela Hurez în ţara nemţésca, unde zabovindu-ma cu dascalia grecésca şapte anî, şi la al optulea an întorcându-ma aicea n'am găsit viu pe prea sfinţitul stareţul mieu. Pre urma dar am slujit şi prea sfinţiı sale Parintelui Dositheiu şi preasfinţituluı Parintelui Nectarie, înca episcop Rômniculuı fiind, şi prea sfinţituluî Parintelui proin Buzĕŭ Constandie, (prin ale caruıa punere de mâînî m'am învrednicit şi daruluı preoţieî şi protosinghel). Decı sa cădea cu adevarat ca nu eu pre sine mî sa ma arat stapânirilî politiceştı, ci de însuşî prea sfinţiţiî Arhiereı, cărora le-am slujit cu dreptate şi cu credinţa, să fiu aratat. Insa fiind-ca din vreme în vreme, atâta s'au schimbat cele vechî bune obiceiurî ale Patrieı, încât a sa

vinde pe banĭ şi tot felul de cuviinţa, şi de lauda, şi de vrednicie, şi de cinste, şi de chiverniséla, şi de alegere şi de dreptate: aşa întru acest chip şi eŭ înpreună cu alţı fiĭ aĭ patrieĭ, am rĕmas la spatele unor cumparatorı ca aceştia. Acesta dar cu dreptate s'au şi numıt καταχορησεις=rele intrebuinţarĭ. La acestea s'au înplinit şi cuvantul înţeleptuluı ce dice: ῥήτωρ πονηρὸς τοὺς νόμους λυμαίνεται, [1]) cacĭ cu chipul cuviinţiĭ laudănsu-sa rĕul s'a primit şi de stăpânire ca un lucru bun; ıar izvorul şi începutul unora ca acestora s'aŭ plazmuit maĭ întâı de Fanarioţĭ, cariĭ cu dreptate s'au numıt farmazonĭ, dela întîia Domnie a luĭ Moruz Vodă, priimind însuşı Măria sa şi începere de stricare a unor mănastirĭ, cum ĭaste de obşte ştiut. Şi cu tóte ca atuncı însuşı Dumnezeu au aratat semn de naprazna tăind viaţa Banuluı Moruz, carele luoase asupra sa acele manăstirı, însa răul s'aŭ întarit şi înscris prin carţĭ Domneştı. Apoĭ cu încetul acésta lepra laţindu sa au agiuns şi la alte manăstirı, ca sa nu zic la tóte de obşte, a să da supt mana de arendaşı felurı de bresle, calugarı streinĭ, boerenaşı, neguţitorĭ, băcanĭ şi arnăuţĭ. Iar rodul acestor lucrurĭ au facut dărăpanarea manăstirilor şi stricarea bunelor obiceiurı, ajungând însuşı la manastirı marĭ Domneştı sa slujasca sfântuluĭ Oltar popĭ încalţaţĭ cu opincı, cum însumı am vaḑut cu ochiı. Iar din alte metóşe au ramas de tot făra de preoţĭ şi fară de sfintele slujbe, închizandu-le arendaşiı de tot, care lucrurı sant vazute până acum. Asemenea şi obiceiurile moşiilor s'au stricat pe unde s'au întîmplat acest fel de arendaşı, cariĭ vindea s'au şi până acum vand pogónele de locurı cu preţ hotarît, afara de obicınuitele dijme şi de claca, orı rodind ceva acele pogóne orı nerodind, cu mare nedreptate lacuitorilor; nimic bagand în séma acestea stapâniı moşiilor. Dar judecata luĭ Dumnezeu nicı acestea nu le-au trecut, ajungând fieş-care sa-şı cumpere cu banı şi cinstea şi alegerea, şi chiverniséla. şi maı pe urma rămaind şi călcaţı de vrăjmaşı şi a fugi negonindu-ı niminea. cum zice sfânta Scriptura. Aceste rele întrebuinţarı au silit şi pre mulţı calugarı a-şĭ para-i manastirile postrigului lor, şi a umbla din loc în loc cu primejdiı sufleteştı, ca nişte oı ce n'au pastor, ramâind în locul lor slujitorı sfântuluı Oltar popı încalţaţĭ cu opincĭ. Unele ca acestea m'au silit şi pe mine a ma departa de pragurile Arhiereilor, şi a mă chivernisi în lume cu dascalia, nevoe având a ajuta şi casa

[1]) Ritorul reŭ strică legile.

părintésca, 40 de anĭ fiind de când aŭ murit tatal mieu Protopop Bucur ot satul Corbiĭ sud. Muşcel, şi a creşte nepoţı saracı de parinţı. Ce folos ĭaste şi la ceı ce'şı cumpăra slujbele de afara? darile lor ne având nicĭ o cuviinciósa masura, făra numaı a fi şi siliţı ca sa faca nedreptăţı şi rapirı, ca sa'şı scóţa baniĭ ce aŭ dat (care póte nicı ı-au avut, ci ı au luat cu dobanda) şi să le ramâe şi lor ceva spre chiverniséla casiĭ. Unele ca acestea sa pot vedea şi la zapciı plaşilor, şi la căpitanı, şi la polcovnicı, şi la vataşı, şi la ispravnicĭ, şi la protopopı, carii strecóră ţinţarul şi înghite camila. Pentru acéıa şi Isus Sirah zice: „Βασιλεία ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος μετάγεται, διὰ ἀδικίας, καὶ ὕβρεις, καὶ χρήματα [1]). Şi déca împaraţilor lumiı acest fel de judecata le hotăraşte Dumnezeŭ, cu mult maı vîrtos celor maı de jos stapânirı. Şi cine va plânge ticaloşia Patrieı nóstre? cine sa va milostivi asupra eı? fara numaı boiarii norodulu, stapânitorii pămêntuluı. Iata vreme bine priimita; ıata ziua mântuirii. Ὁμόνοια, ὁμόνοια μόνον νὰ μὴ λείπῃ, καὶ ἀγάπη μεταξὺ παντὸς ἔθνους Ρωμάνου. ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν, πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. Πᾶσα δὲ βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις καὶ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται, Θεῷ δὴ ἕπεσθαι νόμοις πείθεσθαι, ὀρθοδόξως ἀντέχεσθαι, καὶ τὸν Θεὸν φοβῆσθαι = Unirea, unirea numaı sa nu lipsésca, şi iubirea în tot poporul Român. Pentru ca celor ce iubesc pre Dumnedeu, tóte le es ın bine. Tóta împeraţia care se împerechiaza între sine se pustiieşte şi toţ oraşul şi casa care se desbina în sine nu va remânea. Trebue dar a urma luı D-deu, a se supune legilor, a se opune ortodox şi a se teme de D-deu. Iar într'alt chip suntem periţı.

Şi remâiu al slaviteı blagorodieı D.v.s. nevrednic rugator catra D-zeu şi gata sluga.

Iscalit, *Naum Protosinghel Didascal*

NOTA. Prin acéstă jalbă, Naum descrie starea de jelit a societăţeı romaneştĭ pe timpul Domnitoruluı Pana iot Moruz, cand totul se vindea pe banı. Tot ın e işı face ın resumat biografia sa.

Respunsul Divanuluı (la jalba sa).

Noı Caımacamiı ţareı româneştı.

La buna venirea Mariı sale prea înălţatuluı nostru Domn, te veı arata cu jalba acésta, şi veı avea şi ajutorul nostru.

1822 Avgust. 7

Gherasim Episcop Buzeuluı. Barbul Văcarescu. Dimitrie Draganescu. Constandin Bălĕnu. Mihail Manu. Iordachi Golescu. Nestor. Mihalescu. Mihail Filipescu.

[1] Imperatia se muta de la popor la popor, din causa nedreptaţeĭ şi a insult[elor] şi a banilor.

Alta către prea înalțatu nostru Domn.

Εὑρήκαμεν δεῦτε τὸν ποθούμενον.

„Veniți, aflat-am pre cel dorit. Aflat-am folosul care n'am nădajduit; aflat-am binele care n'am socotit; aflat-am tamaduire întru rana; aflat-am bucuria întru lacrămi, aflat-am norocirea întru mii de primejdiĭ; aflat-am slava întru cea pâna la pamênt înpilare a nóstra; aflat-am mutarea nóstra la cele dorite prin cele înpotriva şi mâhnite; aflat am apa odihnii întru repejunea rîurilor raotații spre noi.

„Acestea cu adevarat sant schimbarile dreptei celui Prea inalt. Acestea sant ispravi ale Dumnezeeştii pronii, pentru noi puțin credincioşii. Acestea sănt roduri ale cereştii milostiviri catre noi ceĭ nemulțamitori. Acestea sant bune-voințe ale celuia la care sănt tóte cu putință. Acestea sant însuşite lucrări ale Facatorului nostru Dumnezeu, carele din începutul lumiĭ au facut şi face înprotivă cele înprotiva precum bine-voéşte.

Acestea sant semne ale atot puterniciei lui Dumnezeu a face înprotiva cele înprotiva, din care nenumerate fiind sa zicem puține: „Ințelepciunea, zice, 'şi-au zidit eişi casă", care între altele sa înțelege şi acé ta vazuta lume, a caria zidire au început dela cele înprotiva, facând adica mai intăiu învalişul şi apoi temeiul. Mai întaiŭ, zic, au facut ceriul şi pre urma pamêntul='Εν ἀρχῃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ουρανὸν και τὴν γῆν.

Lânga acestea vedem stihia focului in óre, din porunca lui Dumnezeu cu înprotiva lucrare, ca focul fire având a sa sui în sus, înprotiva dela înalțimea cerului sa întórce în jos, ca sa încalziască pamêntul, (la care înprotivire de cuvênt nu încape, şi cel ce voeşte aprinza o faclie şi întorcêndu o în jos va vedea firea focului dupa cum s'au zis. Vedem şi stihia apei, că fire având a sa lasa în jos, iata după porunca lui Dumnezeu cea din început, dela marginea pamêntului zbóra ca o pasare prin vazduh şi ca prin ciur înpărțindu-să în picaturi adapa pamêntul. Asemenea vedem tăria cerului pre nimica întemeiata, şi greutatea pamêntului pre apa aşezata.

Ca sa scurtam dar cuvântul, să venim la pricina stremoşului nostru Adam, cel întaiu zidit, dupa care far' de zĭbava sa ajungem la patimile nóstre, care Dumnezeu în

protiva le-aŭ prefăcut şi n'aŭ ramas dupre cugetul vrăjmaşilor noştri. Amagitu-s'aŭ de demult Adam, cum cântă sfânta biserică, şi pohtind a să face Dumnezeŭ, nu s'aŭ facut; iar Dumnezeŭ s'au facut om ca sa faca pre Adam Dumnezeu. Adam s'a amăgit de însuşĭ Lucéfarul cel căzut din ceriŭ, cum tâlcueşte sfântu Ioan Damaschin, apropiindu-sa de Eva prin organul şarpelui şi zicându-i : că de vor mânca din pomul cel poprit vor fi ca nişte Dumnezeĭ. Iar Dumnezeŭ au schimbat minciuna şarpeluĭ în prorocie adevarată, întorcând pre Adam la frumuseţea cea dintaiŭ şi făcându-l Dumnezeŭ dupre dar. „Ἐγὼ εἶπον, Θεοὶ ἐστε φησὶ, και ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκε αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι [1]. Şarpele acela începatorul răutaţii prin mândrie şi prin rautate au lucrat amagirea şi caderea stremoşuluĭ nostru Adam, iar Dumnezeu înprotivă prin smerenia întrupăriĭ şi prin bunatatea sa aŭ schimbat raul întru bine.

Unele ca acestea au patimit şi biserica luĭ Christos dela Tiranii lumii, de la organele începatoruluĭ răutaţii, care patimi înprotivă Dumnezeu le-au aratat mai puternice decât Tiranii, ramâind eĭ biruiţi şi de sfinte fămeĭ şi de sfinţĭ prunci nevârstnicĭ, neplecându-se tiranilor, şi în loc de a se pierde creştinatatea, cu mult mai vârtos s'aŭ întarit şi s'au înmulţit şi s'au lăţit. „Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτων, [2]) minunile lui Dumnedeŭ vazând lumea. Unele ca acestea aŭ pătimit şi pravoslavniciĭ stremoşii noştri aĭ Valahiei şi ai Moldavieĭ, în vremile nenumaraţilor vrajmaşi, carii despre tóte parţile, ca nişte ape fără stare, cauta sa înece Patriile Româneştĭ în tocmai cum dice Proorocul: „De n'ar fi ca Domnul era întru noĭ, când s'au radicat ómenii asupra nóstra, iata de vii ne ar fi înghiţit pre noi". Iată au trecut sufletul nostru apa cea fără stare. Şi din alte limbĭ, mai vârtos Tatarii adesea bântuia Patria Romanicésca, în care vremi îndată proftaxea ajutorul cel de sus, radicând Dumnezeu viteji din neamul Romanilor, în cât unul singur îndrasnea sa intre cu sabia în patru sute şi în cinci sute de vrajmaşi. Unii ca aceştia au eşit din Calofireşti şi din Capleşti, din Buzeşti şi din Floreştĭ, osebit de alţiĭ, între carii şi mulţi Domnĭ au eşit viteji, prin cariĭ Dumnezeu au pazit aceste doao Domniĭ a Valahieĭ şi a Moldaviei, ca

[1] Eu am dis, Dumnezeĭ sunteţĭ. Şi câţi l-au luat pre el, le au dat lor putere sa devie fii ai lui Dumnedeu.

[2]) In tot pamêntul au eşit vestea lor, şi la margenile lumei cuvintele lor.

pre doi stâlpi ai pravoslaviei, cu tótă slobozenia care vad ochiĭ nostri în politiile și în bisericile și în tot ținutul acestor Patrii.

Unile ca acestea am patimit și noĭ dela apostații nebiruiteĭ înparații, cariĭ în anul trecut aŭ navalit asupra Patriei nóstre, cu acest fel de pornire în tocmaĭ dupa cum ḑice Proorocul: „Omul intru cinste fiind n'au priceput, alatura-s'au cu dobitócele cele fara de minte și s'aŭ asemănat lor". Primind ei socotelile cele urâte luĭ Dumnezeŭ, ale celor smintiți la minte turburatorĭ ai lumiĭ, și varsatorĭ de sângele omenesc, marea și uscatul umplându-le de sânge nevinovat, și stricând liniștea a tot locul și ținutul, încât „φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν." [1]) Nicĭ vre o proorocire scrisa aflându-sa a face eĭ și cu alții acelea de care s'au apucat; nicĭ puind în gând judecata luĭ Dumnezeŭ pentru nedreptatea nóstra; nici socotind mai nainte primejdia cea de obște în care au căzut tot neamul lor, ci așa dobitocește pornindu-sa dupre socotelile partașilor lor turburători aĭ lumeĭ, dupa ce au pustiit pamêntul Patriei nóstre și aŭ sărăcit lumea, pre urma au început sa caute și să strice și ascunzătorile Patrieĭ, de unde răpind scule de argint și de aur, aŭ rapit dinpreună și *grămezĭ de hrisóve și alte carțĭ de moșiĭ*, cum sa vede, cu socotéla a sa face ei și moșneni în locul nostru. Ci Dumnezeu au întors durerea la capul lor, și nedreptatea lor pre creștetul lor s'au coborât. în cât trecandu-ne Dumnezeu prin foc și prin apa ne-aŭ scapat pre noi la repaos. Iar isprăvile apostaților s'au numarat dinpreuna cu ispravile cele dinpreuna ale strașnicului Napoleon, ca sa nu zic cu mult mai puțin, și cu mare paguba de obște, cacĭ ochĭ având n'au vazut pilda aceluia, nici au simțit neînțelegatórea inima lor, că bătute de Dumnezeu sănt socotelile cele streine de adevar care s'aŭ mișcat și s'au pornit din lucrarea sataniĭ, iar nu după voia lui Dumnezeu; și cu departarea luĭ Dumnezeu s'au mustrat nebunia lor, și a acelor ce sa țin de nebunia lor. Pentru aceia și înțeleptul Evghenie au scris în tâlcuiri, ca de multe ori nicĭ un vrajmaș póte sa facă omuluĭ atâta rau, câte îșĭ face luișĭ el însuși. Lucrul cu adevărat de lacrami. Iar dăscalia apostaților are isvor din locul acela, în care aŭ isvorât mai întâiŭ și pricina deșghinăriĭ bisericii luĭ Christos, adică adaogirea la simvolul credințiĭ, care pricina cum scrie istoria, Roma cea veche

[1]) Falindu se că sunt înțelepți au nebunit.

maĭ întaiu, adeca la început nu o primia, ıar pre urma aŭ primit-o, şi lângă acea pricina au urmat şi alte pricinĭ nescrise în sfânta Scriptură, şi în predaniile sfinţilor Apostolı, şi cum se pare acel loc va fi şi al naşterii luı Anti-Christ, de unde au eşit mergatorii luı înainte.

Iar noı ce vom rasplati Domnuluı, pentru tóte care au dat noaoa, şi care póte sa fie cea maı maıe mulţumita a nóstră către făcatorul nostru de bine Dumnezeu? de cât a iubi pre Dumnezeŭ cu tótă inima nóstra şi a nu uita facerile sale de bine, silindu-ne a urma facatoruluı nostru Dumnezeu prin facerı de bine. A ne smeri înaintea luı Dumnezeŭ cum dice Iisus Sirah: „Ὅσον μέγας εἶ τοσοῦτον ταπινοῦ σεαυτὸν [1]), ştiind ca bunul neam al omuluı rudenie are cu caramida. A pazi sfânta credinţa nevatamata, ştiind ca acésta ıaste temeiul creştinataţiĭ. A da cele ce sant ale împaratuluı, împaratuluı, şi cele ce sant ale luı Dumnezeu, luı Dumnezeu. Cum şi fericitul Apostol ne învaţa zicând: Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλὰς τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμην, καὶ μηδὲν ὀφείλειν, ἢ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους [2])şi sa strigamı catre Dumnedeu cu tóta inima: Πολυχρόνιον ποιήσοι. Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ευσεβέστατον καὶ ὑψηλοτατον ημων αυθέντην, Κύριον, Κύριον Ἰωάννην Γριγόριον Δημητρίου Γκηκα Βοεβόδα καὶ ἡγεμόνα πάσης Βλαχίας Δακίας. Κύριε φύλαττε αὐτὸν μετὰ των ἐκλαμπροτάτων αὐτου διαδόχων, εἰς γενεαν καὶ γὲ νεάν. Ἀμην [3]).

1822 Sept

Τῆς θεοφρουρήτου αὐτῆς ὑψηλοτητος ἀνάξιος ἱκέτης καὶ δοῦλος ἐλαχιστος.

Naum Protosinghel Did.

NOTĂ. Cuventarea fă cută de *N*aum la venirea Domnitoruluı Grigorie Ghica.

C. Erbicénu.

[1]) Cu cât eşti maĭ mare, cu atât maı mult te smereşte pe sine-ţĭ.

[2]) Daţı tuturor ce datoriţı, celuĭ cu dajdia, dajdıa, celuı cu vama, vama, celuĭ cu frica, frica, celuı cu cinstea, cinstea, şi nimica nu datori, afara de a iubi uniı pe alţiı.

[3] Mulţı anı deie Domnul Dumnedeu prea piosuluĭ şi prea înalţatuluı nostru Domn, Domnul Domn *I*oan Grigorie Dimitrie Ghica *V*oevod şi ighemon a tóta Valahia Dachieı. Dómne, pazeşte l pre el ımpreuna cu prea straluciţiı seĭ succesorı în neam şi în neam. Amin.

ISTORIA BISERICEI.

(Urmare. Vedĭ No. 7, anul al XII, pag. 504).

Ce se póte conchide din aceste raporturĭ saŭ potrivirĭ ale Evangelieĭ cu vechile religiuní și filosofia?

Din aceste raporturi nu se póte conchide ca Evangelia ar fi ca un estract din acele religiuni saŭ din diferite filosofiĭ, precum aŭ pretins-o uniĭ filosofĭ. Orĭ cine pricepe misiunea luĭ Iisus Christos, nu póte sa esplice lucrul astfel. Caci daca se smulge lui Iisus Christos aureola sa divina, nu mai rĕmâne în El decât un om simplu, fara instrucție și lipsit cu totul de ori-ce cunoștință, atât de filosofie, precum și de vechile religiuni. Rĕmâne în acest casu sa se esplice, cum a putut acest om sa compuna un aseminea sistem de învĕțătura, la înalțimea caruia n'au putut ajunge nicĭ cele mai mari geniĭ ale filosofiei?

Dar care a fost adevĕratul rol al lui Iisus Christos?

Ceea ce trebuia sa distruga Iisus Christos era, în om— vițiul și greșéla; în religiunile false— superstițiile și credințile locale; în revelația primitiva — ceea ce era numai o figura sau preînchipuire; caci firește figura pere când vine realitatea. Acest caracter al misiunei sale divine, l'a aratat Mântuitoriul așa de lămurit, încât este de mirare cum atâța ómenĭ, pretinșĭ gravi și inteligenți, n'au ținut de el nicĭ o socotéla.

Așa dar care este caracterul deosebitor al creștinismului?

Din tóte punctele de vedere, stabilirea creştinismuluĭ este un evenemênt capital în istoria lumeĭ; nu se póte numi însă o revoluţiune, cacĭ esenţialul uneĭ revoluţiunĭ este de a rĕsturna ceea ce exista şi a pune în loc ceva noŭ. Creştinismul n'a avut acest caracter; el fu o *renaştere*, o reparaţiune; cacĭ scopul luĭ Iisus Christos era sa se pastreze ce este bun, sa se desvolte şi sa se curaţe de tot amestecul rĕu; El n'a voit sa opuna religiunilor vechĭ o religiune noua, ci să convertésca lumea catră revelaţiunea primitiva, înavuţita cu nouĕ revelaţiunĭ, corĕspundetóre progreselor perpetue ale întregeĭ omenirĭ.

In ce stare era la Ebreĭ revelaţiunea primitivă în timpul venireĭ Mântuitoriuluĭ?

Deşi păstrată cu maĭ multa îngrijire la poporul Iudeŭ, decât la cele-lalte naţiunĭ, totuşĭ revelaţiunea primitiva era desfigurata în Iudea prin o mulţime de superstiţiunĭ şi de sisteme. Sacrificile 'şĭ aveau loc ca totdéuna în Ierusalim; dar în tóte parţile se radicase sinagoge, ın care rugaciunea şi cetirea Scriptureĭ erau adeseorĭ întrerupte prin lupte aprinse şi pismaşe. Doue secte principale se disputau între ele: Fariseiĭ şi Saduceiĭ. Ceĭ ântaĭ se pretindeau fidelĭ observatorĭ aĭ religiuneĭ şi aparatorĭ aĭ luĭ Israil contra streinuluĭ. Eĭ aveau de adversarĭ politicĭ pe Irodianĭ, cari simpatisau cu streiniĭ şi chiar acceptase jugul roman. Vameşiĭ saŭ strîngetoriĭ de birurĭ erau fórte urîţĭ de Fariseĭ, ca uniĭ ce personificau maĭ mult dominaţiunea romană.

Saduceiĭ erau ca o secta de sofiştĭ, cari 'şĭ mascau erorile lor sub o esplicare favorita a texturilor biblice. Atât Sinedriul, precum şi Preotul cel mare, n'aveau nicĭ o autoritate. Adevĕrata religiune suferia şi din partea formalismuluĭ Fariseilor şi din partea necredinţeĭ Saduceilor. Şi în timp ce, maĭ presus de tóte erorile, plana speranţa mesianica, acésta speranţa însaşĭ era desfigurată; căcĭ în loc de a vedea în scripturĭ pre adevĕratul Christos, ast-fel precum 'L descrisesa profeţiĭ, sectanţiĭ s'au fost acaţat de câteva espresiunĭ simbolice care flata ambiţiunea popo-

ruluĭ, şi Mesia devenise în imaginaţiunea maı a tuturor Israeliţilor, un faĭmos cuceritoriŭ, care avea să faca din poporul Iudeu stĕpânitorii lumeĭ.

Ce urmarĭ avu la Iudeı acéstă aşteptare a unui Mesia cuceritoriu?

Acéstă aşteptare deştepta în Iudea Christoşı falşĭ, cari se încercara a rescula pre Israeliţĭ în contra Romanilor. Printre eı se citéza un óre-care Iuda Galileul, care a format partidul *Zeloţilor*, sau al celor resculaţĭ contra domnireı Cesarilor.

Imbuıbaţı de ast-fel de ideĭ false pentru împĕraţia universala şi perpetua a luı Mesia, Israeliţii n'au putut să-l recunósca în persóna luĭ Iisus Christos; şi acéstă orbire a lor nu maı puţin a fost predisa de vechii profeţı. Şı aşa maı întréga naţiunea lor a rĕmas în ratacire pana în dina de asta-dı. Eĭ aştépta înca pre Mesia.

Daca lucrurile erau ast-fel, cum s'a putut planta creştinismul între Iudeĭ maı ântĕı?

Se aflau printre Iudeı şi inimı drepte, spirite sincere şi luminate, care recunoscura pre Mesia cel promis, lepadara vechea alianţa, care nu maı avea cuvênt de a fi, şi întrara în *cea noua* sau în *Imperăţiea luĭ Dumnedeu*. Ioan Botezătoriul contribuise puternic a prepara inimile drepte pentru primirea trimisuluı luı Dumnedeu. Se póte crede ca între Es-enienı maı-cu-séma s'a gasit Iisus Christos cea maı mare parte din discipulii seĭ Aceştĭ ómenı virtuoşı, contrarı a orı-ce dispută filosofica, si fara ambiţie, se mulţamiau a practica virtutea; cea maı mare parte din eı vieţuiau în deşerturı, şi prin rugaciune şi pocainţa se pregatiau a primi pre trimisul Domnuluı. Erau dar la Israeliţı şi lemente bune pentru creştinism; dar elementele contrare erau şi maı puternice şi maı numeróse.

In ce stare se afla, la aceeaşı epoha, revelaţiunea primitiva în restul lumeı?

In restul lumeĭ, revelaţiunea primitiva era aşa de întunecata, încât abia se putea zari ceva adever sub grosul

strat de erorĭ, de riturĭ bizare şi chiar immorale, gramadite de timpurĭ îndelungate preste ţérina Domnuluĭ. Invĕţăturile despre tripla unitate divină şi despre întrupare, s'au fost modificat pana la o nemărginită multiplicare de zeĭ şi de incarnaţiunĭ succesive, a cărora scop era consacrarea şi autorisarea a tot feliul de fară-de-legĭ; fiinţile spirituale eraŭ transformate în semi-deĭ şi geniĭ de tot felul. Preoţiĭ diverselor religiunĭ se serviaŭ cu cele maĭ infame şi maĭ grosolane practicĭ pentru a îndobitoci poporul, a nutri fanatismul, a întreţinea superstiţiea.

Pentru ómeniĭ maĭ civilisaţı religiunea disparea sub un simbolism copilăresc şi maĭ de multe orĭ sceptic, pe care aveaŭ grijă sa-l ascunda bine, spre a nu se arata contrarĭ cultuluĭ popular. Işĭ pusese, cu alte cuvinte, masca faţarniciei.

Roma supunênd sieşı cea maĭ mare parte din lumea pe atuncı cunoscută, se arată respectuósa pentru tóte religiunile; ea reuni pre toţĭ Dumnedeiı păgânataţeı în Panteonul seu. Acest amestec bizar dadu o lovitură mortală idolatrieı; cel puţin în clasele luminate 'şĭ băteau joc de ea. Filosofiiĭ 'şı rîdeau de aceste divinităţĭ ostile, care adunate sub unul şi acelaşĭ acoperemênt, declaraŭ, prin acésta chiar, neputinţa lor. Poporul însuşı se molipsi de despreţul deilor; dar necredinţa nu nimici superstiţiunea. Cacı, când credinţa păraseşte sufletul omuluı, vine cea maĭ absurda credulitate (credinţa deşérta) de-ĭ ıa locul. Ast-fel magia şi gâcitoria avură la Roma ceĭ maı mulţı amatorı, ca nicĭ odata. Atâta de mult se daduse lumea la aceste nimicurı, în cât însuşı Porfirie, unul dintre filosofiı inimicı aı creştinismuluĭ, declara ca divinitatea părasisă lumea şi ca tótă natura era sub stĕpânirea demonilor. (Vedı Eusebie al Cesarieı, Cartea IV, cap. 22).

Din acest punct de vedere, filosoful anticreştin se unia cu Iisus Christos, care era anume venit sa distruga împéraţiea sataneĭ, şi sa inaugureze Impĕrăţiea luı Dumnedeu.

Şi înca, maı puţin avea sa lupte Evangelia contra ero-

rilor religióse, decât contra stareĭ sociale creata sub asemi-nea influinţı.

In ce stare era morala şi conştiinţa publică la păgâni?

Morala scapatase sub influenţa cultuluı barbar şi sen-sual, pănă la acel punct încât multe fapte immorale se priviau ca riturı religióse. Nicı o îndoeală nu póte fi ca, chiar în sinul acesteı nopţı adîncı, conştiinţa umana nu-şı maı esercita drepturile sale şi nu protesta nicı un moment contra înreutaţireı generale şi contra pĕcatelor care în-fruntau raţiunea cu cea maı mare obraznicie.

Artele, literatura, luxul, nu s'au fost radicat maĭ sus nicı odata în societatea greco romana, ca la începutul creştinismuluı; dar în acelaşı timp spiritul public era ca nicı o data de cadut. Bogatul domnia asupra sclavuluı şi avea asupra luı, ca asupra unuı animal, dreptul de viaţă şi de mórte. Ne drept şi crud în privinţa sĕraculuı, se umilia pana la exces în presenţa împĕratuluı, pre care'l proclama Dumnedeu. Viaţa în familie era la culmea ruşi-neı. Femeea nu era pentru barbat decât sclava celor maı degradatóre patimĭ; copilul care incomoda pe desfrênaţĭ era aruncat în strada ca orı-ce necuraţie, tótă viaţa so-cială se resuma în sânge şi în corupţiune; infamia cir-cula în tóte vinele societaţeĭ; o pană creştina nicĭ că póte descrie grozaviile! Cetiţĭ pe Iuvenal, daca voiţı sa ştiţı maĭ multe.

Cum trebue sa privim marea întreprindere a regene-ratoruluĭ lumeĭ, faţa cu asemine corupţiune universala?

Nu o putem privi decât ca o minune, ca un act al tot-puterniciei luı Dumnedeu; acelaşı care crea lumea din nimică. Cacı acesteĭ lumĭ, care se afla sub stĕpânirea sa-taneĭ, vine Mântuitorul sa-ı vestéscă împĕraţia luĭ Dum-nedeu; acesteĭ lumĭ salbateca şi sĕtósă de sânge, vine sa-ı vestésca blândeţa, bunătatea şi iubirea de pace; a-cesteĭ lumĭ desbinata în doue caste inimice — liberĭ şi sclavĭ, — vine el să predice amórea de sclavĭ şi frăţiea uni-versala; acesteı lumĭ plântată în tóte plăcerile bogăţieĭ şi a

luxuluı, a venit el sá propuna lepădarea de sine şi pocainţa; acesteĭ lumĭ perduta în vicii şı immoralitate, vrea El sa anunţà fidelitatea conjugală şi încorporarea spirituală a soţuluĭ curat şi a soţieĭ caste; acesteĭ lumĭ îndopata de forme şi practicĭ superstiţióse şi degrădatóre, 'şĭ propune El să vestésca un cult adevĕrat şi spiritual; acesteĭ lumı care se proşternea fara nicı o credinţa înaintea tuturor idolilor, vine El sa anunţe pre unicul Dumneḑeu, Dumneḑeul perfect, tipul înfinitei perfecţiunĭ la care trebue să aspire şi sa se înalţe omul. Nu pe acest Dumneḑeu îl cauta lumea idolatra pintre divinităţile têrâte de Roma la carul seu de triumf, alaturea cu naţiunile care li se închina; şi cu tóte acestea înaintea acestuı Dumneḑeu *necunoscut* a trebuit sa se proştérna omenirea, luminata şi condusa de nişte simpli pescarĭ. Nu este acésta o minune maĭ mare decât tóte minunile?

Cunı trebue sa esplicam faptul istoric al rĕspândireĭ creştinismuluı în tóta lumea?

Oamenı cari se pretind dotaţı cu mare înţelepciune pretind sa esplice acest fapt prin nişte observaţiunĭ şi calcule aşa ḑise politice, şi prin nişte combinaţiunĭ copilareştı; noı însă îl primim şi-l privim aşa precum ni-l presintă istoria sinceră şi veridica, adeca ca un act divin şi o minune a providenţeı. Acésta minune se perpetua şi astaḑĭ şi se va perpetua pană la finitul veacurilor; cacı creştinismul este destinat a rĕspândi razele sale divine preste tóte naţiunile; dar pretutindenea va avea sa lupte şi contra satanei care fară să domnésca, ca altă data, totuşĭ nu încetézä a-şı esercita puterea sa în lume, şi contra rĕlelor plecarı ale omuluı caḑut, eare tot-déuna se vor revolta în contra adevĕruluı şi a binelui.

Ce trebue sa credem despre acésta lupta perpetua a adevĕruluı şi bineluĭ, contra minciuneı şi a rĕuluĭ?

Acésta luptă este un misteriu neesplicabil, dar este un fapt viderat, care nu se póte nega. Al nega cineva, ar însemna a se condemna ca nu înţelege nimica în istoria

lumeĭ; ar însemna că négă erórea şi rěul, adevěrul, virtutea şi dreptul; ar tinde sa reducă pre om la rolul bruteĭ şi a nu vedea în tóte aceste contrarietaţi, care fac istoria omenireĭ, decât nişte întêmplarĭ deopotrivă legitime, decât resultatul instinctelor ce nu se pot învinge şi stěpâni. Ar însemna în fine, a proclama că unicul drept, din punctul de vedere individual, ca şi din punctul de vedere social, nu este decât dreptul celuĭ maĭ tare.

Acest materialism practic, care scusa tóte immoralităţile şi violenţile, este cel maĭ de jos grad de decadere a spiritului omenesc; dar din nenorocire, cu cât este maĭ de jos şi maĭ ruşinos, cu atâta are maĭ mare atracţiune pentru omul pre carele rělele sale plecarĭ îl pun în oposiţie cu virtutea. Un aseminea om ar voi sa nu maĭ existe binele. Alţiĭ îl iubesc cu o iubire platonica, fara să-l practice. Jugul bineluĭ este prea greu pentru sufletele lor cele lipsite de energie; eĭ lupta dar contra creştinismuluĭ, care chiama pre tot omul, nu la o perfecţiune teoretica, la un progres vag şi nedefinit, ci la practica statornica a virtuţeĭ.

Sunt şi de aceĭa care se admira şi se adora în gândul lor, silindu-se a se deosebi de poporul de jos, pentru care ḑic eĭ că s'a dat creştinismul.

Alăturea cu aceste lupte care se nasc din inima şi spiritul omuluĭ, aparu şi luptele sociale, care 'şĭ au izvorul în sistemele politice, nascute în imprejurărĭ când elementul rěuluĭ predomina asupra bunuluĭ; în împrejurărĭ în care s'au încarnat viciile natureĭ omeneştĭ, şi pe care timpul le-a sânţit, ca sa ḑicem aşa. Creştinismul fireşte se gaseşte în lupta şi contra unor asemenea stărĭ sociale. Istoria sa este dar, în mareparte, istoria luptelor ce a avut a susţinea.

Cum se póte esplica trista stare în care se gasia lumea înainte de venirea creştinismuluĭ?

Dumneḑeu creând pre om, între alte darurĭ spirituale şi corporale, 'ĭ-a dat şi libertatea, carea este semnul cel maĭ mare al demnităţeĭ sale. Acésta libertate însă fiind lovită

de mórte, prin căderea primarilor parinţĭ aĭ neamuluĭ omenesc, omul n'a maĭ putut-o întrebuinţa spre bine, ci numai spre rĕu: şi ast-fel rĕul a crescut şi s'a rĕspândit în tóta lumea, încât pe la timpul venireĭ rescumpĕratoriul, lumea devenise mai în totul sclava demonului.

Ei bine, ce a făcut creştinismul şi ce trebue să maĭ faca încă spre a elibera omenirea din sclăvia pĕcatului?

Iisus Christos venind în lume, a depus în umanitate principul regenerareĭ; cu alte cuvinte a rescumpĕrat lumea în princip, şi a lasat Bisericei sale îngrijirea de a aplica, în parte şi fie-caruĭ individ, acest princip al rescumperărei, prin propagarea credinţeĭ şi prin ântele misterii. Acéstă operaţie se va continua pana la finitul veacurilor, pana când întregul neam omenesc va fi întrodus în Biserica Fiiului luĭ Dumneḑeu.

Dar nu se putea face rescumpĕrarea de o data şi fara acésta îndelungata amânare?

Nu se putea face, eaca pentru ce. Creştinismul nu este chemat sa răpéscă sau sa distruga bunurile date omului de Dumneḑeu la creaţiune. El s'a presentat respectând în totul libertatea omuluĭ. Mântuitoriul, în tot cursul vieţeĭ sale pământeştĭ n'a impus nimĕnuĭ nimica, ci pururea s'a adresat la voinţa libera a omului: *Voeştĭ să te mântueştĭ? Vreĭ să fiĭ sănetos?* Eaca terminii cu care s'a servit El. Mântuirea nu se póte impune; ea sa cauta, să cere şi sa primeşte de fie-care om, cu tótă libertatea. Fericitul Augustin a ḑis: ca Dumneḑeu a creat pre om fară de om; iar a-l mântui nu póte fără sa vrea şi omul. Nu póte, pentru că s'ar contraḑice, siluind libertatea omului

Ast-fel se esplică starea pĕcatósa în care se maĭ gaseşte lumea, în mare parte, şi dupé venirea rescumperătoriului; alature cu influenţa creştinismuluĭ.

Regenerarea, saŭ rĕscumpĕrarea, nu este distrugerea natureĭ caḑute, ci numaĭ înnoirea eĭ sub direcţiunea creştina. Dacă omul, în loc de a urma inspiraţiunilor creştine, sufere pre cele ale sataneĭ, luptă atuncĭ în contra

binelui care este cea maĭ curată espresiune a creştinismuluĭ. Tóta lupta contra creştinismului este aşa dar lupta minciunei contra adevĕrului, lupta reului în contra binelui.

Aceste principii contradicĕtóre trebue să existe împreună pe pămênt. Lupta va dura cât şi lumea. Aşa dar istoria viitóre a creştinismuluĭ va fi ca şi istoria trecută, o istorie de combateri.

(Va urma).

Innocent M. Ploeştén u.

DOUE INSCRIPŢII MONUMENTALE CONŢINÂND DATE ISTORICE NAŢIONALE.

O pĭatră mormêntală.

La leatul 7000 zidindu-se de catră raposatul Vel Vornic Niculai Balacénu şi jupânésa sa Anca sânta Biserică Sântul Gheorghie Vechiŭ, care după vreme fiind Mitropolie a ţĕreĭ, şi ca nişte ctitorĭ ce eraŭ ş'aŭ făcut şi îngropăciunea acolo; dar maĭ pe urmă mutându-se Catedrala Mitropolieĭ unde acum se află, urméză că şi clironomiĭ, ca nişte ctitorĭ aĭ Mitropolieĭ Ţĕreĭ, le-aŭ mutat şi îngropăciunea la Sânta Mitropolie, dovedindu-se acésta din piatra ce s'aŭ găsit pusă pe mormêntul dela leatul 7149, unde se arată scrise acestea: „Supt acéstă pĭatra se odihnesc ósele robuluĭ luĭ Dumnezeŭ Jupân Patraşcu Vel Sulger sin reposatu Barbul Postelnicul Bălăcénu, nepotul rĕposatuluĭ Vel Vornic Loloescu, pristăvitu-

s'a în zilele Domnuluĭ Ión Antonie Vodă. Iar la leatul 7239 s'aŭ maĭ scris şi alţı rĕposaţĭ, adica Drăghicĭ Bălacénu Vel Postelnic, sin Patraşcu Balacénu, care acésta pĭatra din multa vreme fiind sterse multe din slove, spre pomenirea maĭ sus numiţilor stranepoţĭ aĭ meĭ, am preînoit'o eŭ robul luĭ Dumneḑeŭ Constantin Balacénu Biv Vel Ban, acum la leatul 7339, peste 190 de anĭ."

Inscripţia ce precede se gaseşte sculptată pe o pĭatră mormêntală de marmora, care este aşeḑată în partea stânga cum întri în Biserica actuala Mitropolitana, la capul treptelor de jos ce duc la cafasul unde cânta corul. Insemnatatea eĭ resulta din chiar conţinutul sĕŭ, cum vom vedea. Pĭatra actuala conţine inscripţia veche de pe alta pĭatra ce era la St. Gheorghe Vechiu, şi care s'a transcris literal şi s'a transportat de acolo în actuala Mitropolie de catră Constantin Balacénu Biv Vel Ban la 7339—1831, ĭar cea veche de la St. Gheorghe Vechiŭ era scrisa la 7239—1731. Apoĭ ne maĭ spune ca Biserica St. Gheorghe Vechiŭ este zidita la 7000—1492 de catra Vel Vornicul Nedelcu Balacénu. Pentru interesul datelor istorice ce conţine, am dat-o publicitaţeĭ spre pastrare.

O cruce.

„Acéstă Cruce ĭaste ridicata în slava Domnuluĭ Christos de Constandin Brâncovénul B(asarab), fecıorul luminatuluĭ Domn Iω Constandin Basarab Voevod, în locul alteĭ crucĭ ce era de lemn, care era ridicata de Preda Biv Vel Vornic Brâncovanul, în pomenire pentru fiu sĕŭ Popa Post. părintele maĭ sus pomenituluĭ Domn; ca într'acestaş loc aŭ perit în zilele luĭ Constantin Voda, ce aŭ stat Domn

în urma luĭ Mateiŭ Voda, când s'aŭ ridicat Dorobanțiĭ asupra Domnuluĭ și a Boerilor țarei la leat 7161, ridicându-se crucea de lemn s'aŭ ridicat alta de pĭatra la Iulie 20, leatul 7221".

Cum ne pogorîm din dealul Mitropoliei în fața celor 4 obeliscuri, se vedea de trecetorĭ o cruce de pĭatra cu o inscripție, dar care era greŭ de discifrat, și pentru că era în zid și pentru ca era parte din ea îngropata în pămênt. Cu disființarea ziduluĭ, rĕmânând crucea libera, desgropându-se și sapându-se chiar basa ei, am avut ocasiune bine-venită de a o putea decopia. Faptul istorisit de acest monument credêndu-l ca merita a fi conservat, caci este vorba de o revoltă a Dorobanților contra Domnuluĭ și a Boerilor, la leatul 7161—1653. Crucea la început a fost de lemn și tocmaĭ la leatul 7221—1713 s'a ridicat acésta de pĭatra în locul celeĭ de lemn. Spre conservare o dam publicitățeĭ.

Tot odata am putea sa ne pronunțam cá Adunarea Țĕrei și pe timpul acela era tot pe dealul Mitropoliei, sau mai clar în Mitropolia Țĕreĭ, pentru că așa se esplica dela sine pentru ce este situată sub dealul Metropolieĭ.

C. E.

SĔRUTAREA PĂCEĬ

Sĕrutarea *păceĭ* în Noul Testament o întâlnim sub numirea de sĕrutare sântă. Așa Apostolul Pavel ḑice : *Sărutați-ve unul pre altul cu serutare sânta.* (Rom. 16, 16 ; 1 Corint. 16, 20 ; 2 Corint. 13, 12). Tot acéstă sărutare se numește și *serutarea iubireĭ* (1 Petru 5, 14) Acestea dar sunt îndemnurile sânte pe basa cărora servitoriĭ sânțițĭ aĭ Bisericeĭ, întrebuințéză sĕrutarea în timpul Liturghieĭ. Acéstă sĕrutare îșĭ luă începutul, chiar din primiĭ secolĭ aĭ Sânteĭ Bisericĭ creștine. Servitoriĭ sânțițĭ nu negligea de a o îndeplini în mod riguros. Nu era serviŭ divin înaintea căruia să nu se împlinéscă sĕrutarea între frațĭ. La Sânta Liturghie, la serviciul misteruluĭ Botezuluĭ, la hirotonisirea unuĭ preot, la Sânta mărturisire, înaintea Sântelor masle [1]). Sĕrutarea păceĭ se făcea până și înaintea înmormêntărilor și pomenirilor celor adormițĭ. Se vede că din acéstă causă sĕrutarea păceĭ se maĭ numea de popor și sĕrutarea sântelor rugăciunĭ Bisericeștĭ. Iar când, acéstă sĕrutare se făcea în timpul Sânteĭ Euharistiĭ, se numea sĕrutarea păceĭ, saŭ de împăcare [2]).

[1]. In unele locurĭ, acest obiceiŭ se pastréză şi până asta-ḑĭ. Servitoriĭ sânţiţĭ, îşĭ serut mâna, înainte de a începe taina sântelor masle.

[2]). Uniĭ preoţĭ nu maĭ întrebuinţéză serutarea mânelor, marginindu-se a da mâna în timpul Sânteĭ Euharistiĭ!..· Fara sa ţina compt ca serutarea paceĭ, are o prea înalta semnificare : Impacarea, dragostea, ce trebue sa existe între fraţĭ ! Cacĭ, de ce se maĭ ḑice · *Să iubim unul pre altul ca într'un gând să mărturisim ?* Cum ? Numaĭ poporul ca fie într'un gând, împacaţĭ, etc. ! Nu se póte óre ca ómenĭ sa fi greşit şi noĭ uniĭ altora ? Mâna o dam tot-déuna !..... Şi cum sa marturisim : *Iubite-voiŭ etc.* şi : *Christos în mijlocul nostru,* dând numaĭ mâna ?....

In Biserica de rĕsărit, acéstă sĕrutare se făcea tot-déuna înaintea sânţireĭ Sântelor Taĭne; când tot acéstă sĕrutare, în Biserica apusuluĭ se făcea în urma sânţireĭ. Acest obiceiŭ era fórte rĕspândit în poporul creştin. Dar, maĭ-cu-deosebire, în seculiĭ primitivĭ aĭ Bisericeĭ.

Aşa, bărbaţiĭ când veneau la Biserică se sĕrutaŭ uniĭ pre alţiĭ. Ceĭ maĭ micĭ sĕrutau mâna celor maĭ marĭ, naşilor, părinţilor etc. în semn de supunere, de respect, de împăcare şi de dragoste. Ceea ce practicaŭ şi femeile între ele.

Dar acest obiceiŭ fórte bun acasă, între membriĭ familiilor creştine, aducea mare nelinişte în Biserică. Si de aceea cu timpul s'a desfiinţat, maĭ ales prin oraşe. Totuşĭ sĕrutarea paceĭ să facă şi trebue să se facă între servitoriĭ sânţiţĭ aĭ Bisericeĭ. Si acésta atuncĭ când Diaconul dice: „*Sa iubim unul pre altul.*"

Sĕrutarea păceĭ, în Biserica apusană, dura până prin secolul al XIII-le. In Anglia acéstă sĕrutare există şi până adĭ în popor. Apoĭ sĕrut Sânta cruce şi icónă Mântuitoruluĭ, ceea ce se practică şi pe la noĭ, în unele locurĭ. Sĕrutând atât la intrare ca şi la eşire Sântele icóne [1].

Deşi şi acésta fu oprită, din causă că fie-care grăbia care maĭ de care să sĕrute maĭ întêiŭ, producênd cu acésta tumult acolo unde trebue să fie cea maĭ mare linişte; unde trebue să stăm cu frica luĭ Dumnedeŭ!.. Dar cu tóte acestea sĕrutarea Sântelor icóne există în multe locurĭ şi până astă-dĭ Iar sĕrutarea păceĭ, tot se maĭ ţine în multe locurĭ prin popor; de şi se practică în mare parte, după terminarea serviciuluĭ Divin [2].

Aci ar fi locul să dic ceva şi despre sĕrutarea daruluĭ.

Adesea audim prin popor: Sĕrut mâna părinte, sĕrut darul. şi rare-orĭ, sĕrut sânul.

Maĭ practic, acésta se întâmplă la darea prescureĭ (anaforeĭ). Şi este prea adevĕrat că, prin acésta eĭ fac tot sĕrutarea păceĭ, respectând în acelaşĭ timp şi darul preotu-

[1]). Ba maĭ mult. In unele locurĭ ţin cu rigurositate şi facerea metaniilor cruc·işĭ în mijlocul Bisericeĭ, spre semn ca acela voeşte sa se comunice cu Sântele Taĭne Facênd prin aceasta rugaciunĭ, catre Dumnedeu şi catre ómenĭ (în tóte parţile), ca sa-l erte de orĭ ce greşelĭ.

[2]). In alte locurĭ cel ce se comunica face metaniĭ şi rugaciunĭ tuturor existenţilor, rugênd de ertare, şi respundêndu-i-se „Dumnedeu sa te erte".

luĭ, căpătat prin succesiune de la însușĭ isvorîtorul daruluĭ, de la însușĭ Mântuitorul Christos. El îl dete Sânților Apostolĭ, aceștia Sânților Arhiereĭ și prin Eĭ Preoților. De-și acésta s'a oprit în multe locurĭ, tot din causa saŭ a lipseĭ de timp, saŭ a tumultuluĭ ce se póte întêmpla, când poporul creștin e mult adunat.

Constanța 1887 August 10.

Sachelar Ștefan Ionescu.

BOGATUL RECUNOSCĂTOR

Era într'o cetate, un om óre-care;
Imbuibat de tóte, și chiar de parale.
Iar aci aprópe, era ș'un Sirman;
Căruĭ îĭ lipsea multe, n'avea nicĭ un ban.
Intr'o ḑi se duce, la acel bogat;
Și-l rugă ferbinte, cu capu plecat.
Ascultă-mĕ Dómue! și aĭ îndurare;
Ridicăm suferința, dăm ce-va parale.
Că am și Eŭ nevastă, copilașĭ și casă;
Trăesc în strâmtorare, multe mĕ apasă.

Bogatul încrețind din frunte, lăsa ochiĭ jos;
Iĭ întórse dosul, rĕspunsă cu Ifos.
Dute de aicea, lasă-ms în pace;
N'am banĭ asupră-mĭ, și nu am ce-țĭ face.
Si plecă sirmanul, pe drum tot oftând;
Peste câtă-va vreme, ĭar veni plângênd.

Nu mĕ lăsa Dómne! că am trebuinţă;
Nu te uiţĭ la mine. că sunt în suferinţă?
Iţĭ plătesc dobândă, nu ţi-ĭ cer aşa;
Ca să perḑĭ cu mine, să mi-ĭ daĭ degéba.
E ĭarnă acum, nu pot să muncesc;
Dar vară însă, tóte le plătesc.
Că de şi acuma, sînt rĕmas puţin;
Am speranţă însă, ca la loc să-mĭ vin.
C'am muncit pogóne, frumos le-am arat;
Le-am aşternut tóte, cu grâŭ semănat.

Am şi altă avere, nu's sărac de tot;
Moşiĭ, acarete, s'aţĭ dovedi pot.
Livezĭ, cu prunĭ sădite, şi plaiurĭ cu viĭ;
In oraş am casă, cum bine le ştiĭ.
N'am perdut Eŭ banĭ, în mod mişelesc;
Ci 'mprejurărĭ grele, m'a făcut acum, ca să cheltuesc.
Că nu sînt din creştere, în rĕŭ nărăvit;
Să arunc paraua, ca orĭ ce calic.
Ci timpurĭ de lipsă, m'a adus în stare;
Ca de astă dată, să nu am parale.
Dacă daŭ năvală, şi tot te silesc;
Acésta o fac numaĭ, că banĭ îmĭ lipsesc.

Nu-ţĭ aducĭ aminte, că şi Eŭ ţi-am dat;
Acum cât-va vreme, când eram bogat.
De ţ-aĭ făcut treburĭ aĭ eşit în lume;
Aĭ terminat tóte, şi ţi-aĭ făcut nume.
Nu-ţĭ întórce ochiĭ, te uită la mine;
Ce? nu-ţĭ aducĭ aminte, nu mĕ cunoştĭ bine?
Că trăiam odată, în Copilărie;
O!! aşa de bine, cât Dumneḑeŭ ştie!
Am trăit şi în urmă, vreme delungată;
Dar de câţĭ-va anĭ, te schimbaşĭ d'odată.
Imĭ întorseşĭ dosul, îţĭ uitaşĭ de mine;
Nu te maĭ gândişĭ, că ţi-am făcut bine.
C'aĭ prânzit cu mine, de multe orĭ la masă;
'Ţi-am dat ospitalitate, te-am primit în casă.
Te-am pus în trăsură, mereu te-am plimbat;
Si ţi-am dat chiar banĭ, când aĭ învĕţat.
Căcĭ gândeam atuncea. să fac şi Eŭ bine:
Ca devenind mare, să nu uiţĭ de mine.

Așa este în lume, unu pre altul ajută;
La vreme de nevoe, chiar să și 'mprumută.
Omenirea tótă, tot așa să ține,
Făcênd unul altuia, tot ce este bine.
Că așa ne dice, și așa scris este,
In cărțile sânte, precum să citește.
Ca să facĭ bine, și celuĭ ce-ți face rĕŭ,
Si să nu întorcĭ dosul, aprópeluĭ tĕŭ.

Acésta se cere, maĭ cu osebire;
De la cel perfecționat, în acea Sânțire.
Si din carii Dómne! Cred că faceți parte;
C'ați citit multe, și a-ți învĕțat carte.
Ne simțitorul numaĭ, și cel prost din fire,
Căruia nicĭ D-deŭ, nu-ĭ știe de știre.
Ține acea avere, ce a apucat,
Fără a împĕrtăși, și pe cel sĕrac.
Așa dar se cade, să fim recunoscătorĭ;
Nu numaĭ odată, ci de multe orĭ.
Către ceĭ ce ne-aŭ făcut bine, și ne-aŭ ajutat;
Cu a lor putere, de ne-am înălțat.

Dar la tóte astea, vĕd cu întristare,
C'amintind trecutul, nu-mĭ daĭ ascultare.
Priveștĭ în altă parte, nu cauțĭ la mine,
Nu te cértă știința, nicĭ nu aĭ rușine!
Nu-ți aducĭ aminte, de acel bogat.
Ce cu haine scumpe, umbla îmbrăcat;
Si de un Lazăr, Sirman și lipsit,
Ce ședea la pórtă-ĭ, în gunoĭ trântit.
Cum se întórse vremea, și cum se întâmplă,
Că muri bogatul, și în Iad să băgă.
Rĕmase bogăția, pustie de el,
Si plecă de aicea, gol ca un mișel!
In locul bogățieĭ, și haina de mĕtase,
Dete peste lipsă, și muncă alésă.
Plângea ticălosul și greŭ să văeta,
Nimenĭ însă, ajutor nu-ĭ da.
Iată dar câștigul, și dobânda mare,
Ce găsi bogatul, fără de 'ndurare.

Iți spuseĭ multe, făcui și morală;
Si nu rĕspunzĭ nimic, staĭ în amețélă?

Care 'ţĭ e resplata, că te-am ajutat,
Să mĕ laşı acuma, în lipsă desperat?
Te voĭ spune în lume, ce fel de om eştĭ!
Ce caracter aĭ, şi cât preţueştı!
Rĕmâind ca'n urmă, după cum cred Eŭ,
Să judece numaĭ, unul Dumnedeŭ!
Că maĭ lăsat aicea, strâmtorat să mor,
Bogat împetrit! şi nerecunoscĕtor!

1887 Ianuarie 12

Preotul Gheorghe M. Popescu (Lazénu

Com Isvoru Aneştilor Pl sa Ocolu, Jud ţul Mehedinţĭ

CRONICA BISERICÉSCĂ.

Patriarhatul de Antiohia.

Antiohia, un mare oraş al Syrieı, unul din cele maı renumite oraşe în lume, fórte bine cunoscut, ca oraş istoric, a fost capitala mareluı imperiu al Seleucizilor, acum nu este de cât un mic oraşel. Acest oraş este fundat de Seleuc Nicanor la anul 301 înainte de Christ. Populaţiunea acestuı oraş atingea cifra de 700,000 locuitorı. St. Apostol Petru a înfiinţat aci scaun episcopal în ultimul an al stapânireı luı Tiberiu, imperator roman. Antiohia este patria St. Ión Chrisostom, a luı Ammian Marcellin etc. Aci s'au ţinut maı multe concilii (sinóde) [1]. De la caderea Syrieı sub Alexandru cel mare, regele Macedonieı, până la cucerirea eı de Romanı la anul 65 înainte de Christ, au fost în Syria 19 regı maı însemnaţı din dinastia gréca a Seleucizilor, între anii 312—65 înainte de Christ, şi anume: Seleuc Nicanor, Antioh I Soter, Antioh II Theos, Seleuc II Callinic, Seleuc III Ceraunus, Antioh III cel mare, Seleuc IV Filopator, Antioh IV Epifan, Antioh V Eupator, Dimitrie I Soter, (Alexandru Bala), Dimitrie II Nicanor, Antioh VII Sidet, Seleuc V, Antioh III Gryp, Antioh IX de Cyzic, Antioh X Piosul (Tigran, Antioh XI Asiaticul [2]).

[1]). *M. Bescherelle.* „Dictionaire national de la langue française“, *Paris, 1850*, tom. *I, 2* edition, pag. *190*.
[2]) *C. Alexandre.* „Dictionaire grec-français“, Paris, *1864*, 11 edition, pag. *1630*.

Syria, a careı capitala mult timp a fost Antiohia, este o ţéră situata la parţile apusene ale Asieı, pe malurile mareı Mediterane, marginindu-se la nord cu Asia mica, la apus cu Eufratul şi cu marele deşert, la sud cu Arabia, şi la resarit cu marea Meditera na [1]). Acum de capitala a Syrieı serveşte oraşul Damasc, fundat de Abraam sau Uz, un strenepot al luı Noe. A fost sub dominaţiunea Israeliţilor, Assyrienilor, Perşilor, Grecilor, Romanilor şi a imperatorilor de Orient. Arabii l-au cucerit la 633 dupa Christ, cruciaţii l-aŭ luat la 1148, sub Turcı a caḑut în secolul al XVI. [2]). Acum tóta Syria este sub dominaţiunea turca. Antiohia se numeşte de dênşii *Antakieh*, fiind distrusa la 1822 de cutremur. In Damasc au reşedinţa tóte autorităţile centrale turce din Syria, acest oraş fiind fórte însemnat, avênd o populaţiune de 150,000 locuitorı [3].

Christianismul s'a întrodus în *Antiohia* de St. Apostol *Petru*, carele a şi fost primul episcop aci. In Antiohia urmaşii luı Christ prima óra s'au numit *creştinĭ* [4]). St. apostol *Barnaba şi Paul* au desfaşurat o activitate extraordinara pentru propagarea sublimeı învețaturı a luı Christ în Antiohia, şi de aci au plecat, pentru a respândi chreştinismul la Cypru, Pisidia, Licaonia şi în alte parţı. St. Apostol Paul (înainte Saul, originar dın oraşul Tars, Cilicia), cel maı învețat scriitor al Nouluı Testament, a fost adus la christianism la Damasc, capitala Syrieı.

Episcopii celor treı capitale ale imperiuluı roman: Roma, Alexandria, *Antiohia*, fura consideraţı, ca primii episcopı aĭ Bisericeı, cu o jurisdicţiune în óre-care reion raza determinat. Li se adause episcopii de Ierusalim şi Constantinopol, şi episcopii acestor oraşe, în numer de cincı, primira titlul de *patriarhĭ* [5]).

Patriarhul de Antiohia a fost celebru în istoria bisericésca: biserica de Antiohia este de instituţiune apostolica, este ânteiul scaun al St. Petru [6]).

Urmaşul St. apostol Petru pe scaunul bisericeı de Antiohia a fost St. *Ignatiu* de Antohia („purtatorul de Dumneḑeu"), imediatul învețacel al apostolilor [7]).

El, St. Ignatiu „Purtatorul de Dumneḑeu", este cunoscut prin maı

---

[1]). *M. Bescherelle.* „Dictionaire national de la langue française", Paris, 1855, tom. 2, 2 édition, pag. 1416.

[2]). *M.Bescherelle.* „Dictionaire national de la langue française", Paris, *1855*. tom. 1, 2 édition, pag. 899.

[3]. „Almanach de Gotha", 1887, pag 1027. Din secolul al VII după Christ, când Syria, acéstă țară atât de puternica odinióra şi renumită în istoria antic , a fost cucerita de Arabĭ, etusiasmaţĭ de doctrina profetuluĭ lor Mahomet, maĭ tóte oraşele renumite ale Syrieĭ au decaḑut, au devenit nişte sate sĕrace. unele chiar au devenit nişte pustii, un e se plimbă fiarele salbatice, acésta o descriu cu compatimire maĭ mulţĭ învețaţĭ europenĭ, maĭ ales angleḑĭ şi francezĭ. In *Niniva şi Babilon*, fóstele celebre capitale ale imperilor Assyrieĭ şi Babilonieĭ, acum umbla leiĭ, tigrii, spaima locuitorilor actualĭ arabĭ! Cum s'au împlinit profeţiile luĭ *Isaia...*,

[4]) „Fapt. sf apostolĭ", cap, 11, ve s, *26*.

[5]) *Iosif G orgian*, Mitropolit *P*rimat al Romanieĭ." Expunerea doctrineĭ bisericeı creştine ortodoxe"de VV. Guetté, Bucureştı, ediţia 2, *1887*, pag. 299.

[6]). *Constantin Erbicénu*. „Revista Theologica", Iassi, 1884, No. 20, pag. 155.

[7]). *D r Nerset Marianu* „Pravoslavia Română", Cernăuţĭ, 1886, pag 17.

multe scrieri de valóre, prin activitatea sa pentru Biserica, este serbat de biserica ortodoxa la 20 Decembre st. v. [1]).

Biserica de Antiohia cuprinde tóta Syria actuala, de ea depindeau bisericile din *Georgia, Armenia, Persia, India.* Representanţii acestei biserici s'aŭ facut renumiţi pentru tot-déuna pentru Biserica şi ştiinţa prin înaltele lor virtuţi şi scrieri de felurit conţinut, au contribuit mult la ridicarea nivelului intelectual, moral şi material nu numai al pastoriţilor din patriarhatul d'Antiohia ci şi din alte parţi, şi acésta se aminteşte cu recunoştinţa şi stima de toţi acei, cari se ocupa de sórta bisericei creştine, în felurite timpuri şi locuri.

St. *George,* episcop de Antiohia, St. *Meletiu, Eustathiu,* arhiepiscopii de Antohia, St. *Efrem* patriarh de Antiohia, sunt cunoscuti prin faptele lor mari pentru Biserica, şi memoria lor se serbéza de biserica ortodoxa la 19 April, 12 Februar, 21 Februar, 8 Iuniu. [2])

St. *Efrem Syrul,* St. *Isac Syrul,* St. *Ión Damascen,* cari 'şĭ-au manifestat marile lor fapte, precum şi ştiinţa, în cuprinsul patriarhatului de Antiohia, sunt fórte bine cunoscuţi întregeĭ biserici creştine, compunênd mai multe tropare, condace, antifóne, stihire, iar ultimul şi prin compunerea *primeĭ dogmatice creştine* şi acelor mai frumóse cântari bisericeşti. Aceşti, împreuna cu alţii. din patriarhatul de Antiohia, au coutribuit mult la ridicarea cântarei bisericeşti, la desvoltarea spiritului ascetic la laboriósa carturarie bisericésca în timpul lor, şi operile lor pâna acum sunt în uzul Bisericei [3]), şi memoria lor biserica ortodoxa o serbéza la 28 Ianuar, 12 April şi 4 Decembre. [4])

Biserica *Arménă,* dupa sinodul al IV ecumenic, din Chalcedona, din anul 451 dupa Christ, s'a desparţit de biserica ortodoxa, şi d'atuncĭ nu mai este sub jurisdicţia patriarhului de Antiohia. Mai multe eparhii, cari aparţinea când-va patriarhatului de Antiohia în Persia, India şi chiar Syria, au devenit, din nestatornicia timpului, ne-ortodoxe şi chiar necreştine, ast-feliu ca în timpul de faţa numerul ortodocşilor în patriarhatul de Antiohia este fórte

[1]). A. Суборинъ. „Руский Календаръ", Petersburg, *1887* pag *48*. St. *Ignatiu*, ca învețat st. parinte al Bisericeĭ, este trecut în tóte sistemele de Teologie dogmatica şi istoria bisericésca, compuse de autoriĭ greci, latinĭ, francezĭ, italienĭ, germanĭ, anglezi. Din autoriĭ ruşi au tractat despre sf. parinţi *Filaret Homilevschy* renumit teolog şi istoric decedat *1866*, ca arhiepiscop de Cernigov. Patrologia luĭ a fost tradusa în româneşte, cu modificarĭ, de P. S. *Gennadiu Enăcénu* actual învețat episcop de Rômnic.

[2] A. Суворинъ „Русскій Календаръ", Petersburg, *1887*, pag, 6, 8, *16*, 2.

[3]. *George Erbicénu.* „Biserica Ortodoxă Româna", Bucureştĭ, *1883*, *No. 1*, pag. 34—*47*; *No.* 3, pag. 133—148.

[4]). A. Суворинъ, „Русскій Календаръ", Petersburg, *1887*, pag. 4, *22*, 46. Biserica ortodoxa de orient serbéza memoria a unuĭ mare numer de sânţĭ, carĭ 'şĭ-au petrecut viața lor pamêntésca în Syria şi în genere în limitele vechĭ ale renumituluĭ când-va patriarhat de Antiohia. Aceĭ sânţĭ erau de origina atât syrienĭ, cât şi grecĭ, chiar şi arabĭ. Din Syria era originar *Neeman,* carele a fost vindecat de lepră de către St. profet *Eliseŭ*, atât de renumit invațăcel al St. profet *Ilie* Thesviténul. *Neeman* Syrianul se menţionézā în rugaciunile pentru sânţirea bisericilor. Biserica ortodoxa serbéza memoria St. profet Eliseu la *14* Iuniu s. v., ĭar a St. mareluĭ profet Ilie la 20 Iuliu st. v. St. Ilie şi Eliseu au fost de origina ebreĭ, nu syrienĭ.

restrîns. In schimb însa numerul ereticilor şi schismaticilor este destul de mare în fóstele limite ale patriarhatului de Antiohia, de odinióra, dupa cum vom vedea îndata.

In Orient au isbucnit succesiv, şi în curând au disparut, numeróse eresii şi schisme, cari de cari mai complicate şi mai curióse, cari mergeau pâna a nega chiar existenţa lui Iisus Christos.

Din tóte eresiile religióse-creştine in orient mai însemnate sunt doue *nestoriană şi monofisitu.* Aceste sunt, pâna la un punct, eşite una din alta, şi merita mai multa atenţiune, din causa ca ele au mai *mulţĭ urmaşi actualmente.* Nestorienii au un patriarh, resident în munţii din Curdistan. Demnitatea lui este ereditara într'o familie. N'a mai remas nimic din însemnata desvoltare, ce acésta biserica (nestoriana) avusese odinióra în India, Tataria, China. Ierusalim, când representanţii ei au fost regulat condiţiunea nestorianilor în chipul cel mai liberal. Nestorienii din Malabar India au trecut la Monofisitism. Pe lânga aceşti nestorieni s'a format o biserica unita, numita *Chaldeană.* Sucesiunea ierarhica în acésta biserica, este destul de confusa [1]).

Biserica monofisita cuprinde, afara de *Armenĭ* [2], *Copţi şi Abisinieni* [3]), *pe Iacobiţi.* Aceşti se numesc ast-feliu de la numele unuia din episcopii zeloşi de monofisitism. In an 1874 patriarhul lor s'a dus la *Londra,* pentru a fi recunoscut oficial. ca şef al Iacobiţilor din India [4].

Iacobiţii sunt o secta religiósa din Orient. Ei îşi au începutul în anul 541 (dupa Christ) prin episcopul de atunci din Edesa-*Iacob Zanzal.* Ei sunt respandiţi prin diferite parţi ale Asiei şi mai ales în Syria şi Armenia. Doctrina lor dogmatica este monofisita şi ei recunosc numai o singura fire (natura în Christ, pre cea divina[5].

Maroniţii susţin, ca corpul naţiunei lor n'a fost nici odata *monotelit.* Au fost şi maroniţi monoteliţi. Cei din Cipru s'au unit cu Roma la an. 1445, dupa conciliul de Florenţa. [6])

Maronţii forméza o secta creştina, carei i-a pus începutul monahul *Maron*, carele a trait în seculul al VI dupa Christ.

Maroniţii traesc în muntele *Liban.* Acest sânt munte, çare ne aminteşte multe evenimente biblice scumpe, tot-déuna a servit pentru creştini de asil adevert şi de local de adapost pentru creştini, în timpul persecuţiunilor, îndreptate contra lor de feluriţi inamici, mai ales musulmani, şi de aceea istoria acestui munte ne presenta un mare interes.

Muntele Liban nici odata n'a refuzat asilul seu nici altor comunitaţi şi secte, cari erau persecutate pentru credinţa. De aceia la Liban se vede acea amestecatura de felurite confesiuni, carea mai nu se póte observa în alte locuri. La Liban vedem tóte

[1]). *Constantin Erbicénu.* „Revista Teologica", Iaşĭ, 1884, *No.* 18, pag. 138, 139.

[2]) „Biserica Ortodoxă Română", Bucureştĭ. 1887, No. 7 pag *661*— 666.

[3]] „Biserica ortodoxă Română", Bucureşti, 1887, No. 7, pag. 670—672.

[4] *Constantin Erbicénu.* „Revista Teologică Iaşĭ, *1884*, No. *18,* pag 138.

[5]). *Ierodiacon Genadiu Enăcénu* (actual episcop de Rômnic*).* "Biserica Ortodoxă Româna-" Bucureştĭ 1875, *No.* 6 pag. *473.*

[6]). *Constantin Erbicénu.* „Revista Teologică" Iaşĭ, 1884, *No.* 18, pag. 139.

confesiunile creştine şi necreştine, şi anume: *ortodocşĭ, maroniţĭ, uniţĭ* (greco-catolici), *armenĭ şi musulmanĭ (*sunniţi şi siiţi). Pâna la an. 1787 Libanul nu era supus unei autoritaţi, ci era împarţit în maĭ multe ţinuturi, cari erau administrate de *şeichĭ şi emiri* musulmani; în partea nordica, populata de creştinĭ, administratori erau maroniţii, iar în partea sudica, unde populaţiunea era mixta (creştini şi druzi-musulmani), administratori erau *druzi,* cari cumparau dreptul de predominare de la paşalele din Acca şi Said. De la an, 1787 lucrurile s'au schimbat in Liban, sub raportul administrativ, de óre-ce în capul administraţiunei lui s'a pus emirul Beşir din tribul lui Mahomet Şehab, carele a primit christianismul dupa ritul maronit.

Primul emir al Libanului a fost un om energic şi activ. Mulţumita acestor calitaţi, el s'a facut stepân peste tóte triburile, cari aspiraŭ de a deveni la putere, şi s'au facut autocrat nu numai al Libanului, ci şi al Cele-Syriei. Ast-feliu Beşir datorea mult paşalelor turceşti, pe cari el îi cumpara cu aur şi cadouri. Beşir a administrat Libanului 53 ani şi şi-a perdut puterea numai prin devotamentul seu lui Ismail-paşa, când intervenirea puterilor europene a restaurat stepânirea sultanului din Constantinopol asupra Syriei.

Urmaşul lui Beşir a fost Cazem Şehab, om pacinic şi slab, care n'avea nici una din calitaţile predecesoruluĭ seu, necesare administratorului Libanului, în acel timp critic, când egiptenii au fost izgoniţi din Syria şi Liban, din care timp au profitat anglejii şi austriacii, pentru a-şi stabili influenţa lor în ţara. Starea critica a Libanului atunci s'a îngreuiat inca şi din causa aceia, ca creştinii din Liban aspirau sa capete drepturi şi privilegii mari, mai ales clerul, pentru participarea lor la restaurarea stapânirei sultanului în Liban şi Syria. Franci , dorind sa-şi intórce influenţa sa în Syria, carea influenţa a cadut sub stapânirea egipténa, era fórte interesata sa-şi recâştige influenţa sa in ţara, ca recompensa pentru perderile sale. Anglia susţinea acele pretenţiuni, contribuind şi la izgonirea egiptenilor din Liban şi Syria. Pentru acest finit ea, Anglia, s'a adresat la druzi, nemulţumiţi cu creşterea repede a însemnataţei politice a creştinilor. In acest timp s'au întors la Liban toţi emirii şi şeichii, izgoniţ când-va de Beşir, şi au început a aspira pentru a capata influenţa de mai înainte, şi întórcerea averilor confiscate. De acest timp anume a profitat Anglia, pentru a se amesteca în afacerea druzilor, ascundend acésta cu scopuri misionare.

De acum pe lânga cause interne ale desbinarilor între druzi şi maroniţi s'a adaogat inca rivalitatea între doue mari puteri din occident-Anglia şi Francia. Acésta rivalitate a fost causa resbelului civil la Liban în an. 1841, în care resbel druzii a remas victorioşi, respingênd de la stapânire casa lui Şehab, şi întarind influenţa Turciei. In acelaşi an Sublima Pórta. cu consimţîmentul marilor Puteri, a împarţit Libanul în doue caimacamii (provincii)— druza şi creştina. Administrarea primei s'a încredinţat unui creştin, iar a secundei—emirului druz. Ambii

administratori se numeau de preferenţa de catra Pórta şi se considerau de locoţiitori ai paşei de Said. La an. 1845 între druzi şi creştini a izbucnit din nou resboiu, care s'a terminat prin intervenirea marilor Puteri. Sistemul dualist a fost din nou confirmat, şi Libanul s'a liniştit, dar nu pentru mult timp. La an. 1860 druzii din nou s'au resculat contra creştinilor, şi cu ajutorul soldaţilor turci, au varsat mult sânge creştinesc. Acest eveniment oribil a provocat trimiterea la Beyruth a unui corp de armata franceza şi numirea a unei comisiuni internaţionale, carea a eliberat noul regulament, dupe care se administréză actualul guvernorat general autonom de Liban.

Populaţiunea Libanului se compune din patru naţionalitaţi principale sau comunitaţi religióse, şi anume din maroniţi, ortodocşi, uniţi (greco-catolici) şi druzi, şi, afara de aceia, din un numer restrêns de protestanţi (luterani şi reformaţi) şi musulmani sunniţi şi siiţi.

Conform cu aceste patru populaţiuni principale, avênd în vedere aceea, unde predominéza unul sau altul din elemente, prin numerul locuitorilor sau prin mesura proprietaţei fonciare, comisiunea internaţionala, carea a compus regulamentul din Liban la an. 1861, a împarţit Libanul în şépte provincii administrative (caimacamii), din carea una s'a dat creştinilor ortodocşi, una-uniţilor, una-druzilor, şi patru-creştinilor maroniţi.

In privinţa etnografica toţi locuitorii Libanului aparţin unei rase; dênşii toţii sunt syrieni şi vorbesc limba araba. Locuitorii ortodocşi ai Libanului în privinţa etnografica intru nimic nu se disting de cei-lalţi creştini-syrieni, de confesiunea ortodoxa, cari populéza oraşele şi satele, situate pe malul marei, sau în launtrul Syriei: dênşii aseminea vorbesc limba araba şi au aceléşi moravuri şi obiceiuri.

Ortodocşii, nejucând la Liban nici un rol politic pâna la an. 1861, nu-l jóca nici acum. Dênşii doresc nu mai sa-şi conserve acele drepturi şi privilegii, cari li s'au acordat prin regulamentul libanic, şi a nu lasa pre druzi şi maroniţi spre a nimici acele drepturi şi privilegii. Greco-uniţii, fiind considerabili mai puţini de cat ortodocşii, şi ne fiind în armonie nici cu druzii, nici cu maroniţii, au, cu tóte aceste, mare influenţa asupra administraţiunei libanice, mulţumita clerului seu, destul de inteligent şi şiret Musulmanii n'au nici o influenţa asupra afacerilor libanice. Dênşii sunt mai apropieţi de druzi, de cât de creştini, de şi pe cei dintâi îi urasc şi despreţuesc cu totul. Protestanţii se compun, in cea mai mare parte, din ortodocşi, convertiţi de misionarii angleji şi americani, prin şcoli şi ajutóre baneşti. Comunitaţile religióse cari populéza Libanul, se compun, dupa datele statistice, in modul urmator: maroniţi sunt 168,500 locuitori, ortodocşi 39,500 locuitori, druzi 30,000, uniţ 22,000. siiţi 11,300. sunniţi 8,100, protestanţi şi armeni la un loc-600 locuitori. In total Libanul, acest munte sacru pentru creştini, formand actualmente un guvernorat general autonom în Syria, are o populaţiune de 280,000

locuitori, cari cifre sunt luate din noua dare de séma a consulului general rus din Beyrut. [1])

Acum consul general rus în în Beyrut este d. *Petcovici*, consilier de stat actual (asimilat cu gradul de general de brigada). [2])

Ex-Iacobiţiĭ, astadi în comuniune cu Roma, se numesc Syriaci. Ei de aseminea au un patriarh, ce pórta numele de Antiohia, ca şi cel al Iacobiţilor.

Armenii nu voesc sa fie monofisiţi, a arunca opinia lui Eutichiu, dar nici nu accepta definiţia conciliului din Chalcedona, pe care-l acusa a înclinà în opinia contrara, adica în Nestorianism [3].

Nestorienii au un patriarh la Kontchanés (Curdistan), avênd 300,000 locuitori ; limba lor liturgica este cea chaldaica. Chaldeeniĭ din Turcia şi Persia, astă-di în comuniune cu Roma, se numesc nestorieni catolici, numerul lor se ridica la 20,000 locuitori, avênd un patriarh la Mosul, oraş în Mesopotamia. Chaldeenii din Malabar India depind de vicarul apostolic (catolic) din Ierapol.

Iacobiţii din Syria, Mesopotamia şi India au un patriarh la Zag-Faran lânga Mardyn, în total dênşii sunt în numer de 80,000 locuitori. Syrienii, uniţi cu Iacobiţii, au un patriarh la Mardyn. Dênşii se considera monofisiţi primi catolici. Numerul lor este 35,000 locuitori. Limba liturgica la Iacobiţi şi la Ex-Iacobiţi (Syriaci şi Iacobiţi cu uniţi Roma) este cea syriaca.

Armenii Grigorieni au un patriarh universal sau „catolicos“ la Ecimia Iziu langa muntele Ararat, şi alţi trei patriarhi la Ag-Tamar, Sis, Ierusalim. Armenii uniţi sau catolici din orient au un patriarh la Constantinopol.

Schisma anti-Hassunita, sau Armenii uniţi, cari primesc conciliul din Chalcedona, dar cari nu recunosc pe patriarhul „catolicos“, au un patriarh la Constantinopol. La toţi armenii limba liturgica este cea arména. Armenii uniţi au un Mitropolit la Lemberg (Galiţia) şi au abaţi generali la Viena, Veneţia şi Roma. Numerul lor este de 90,000 locuitori.

Maroniţii carii au un patriarh la Liban, au ca limba liturgica, pe cea syriaca, amestecata cu cea araba.

Uniţii de rit grec, originari din patriarhatele de Alexandria, *Antiohia,* Ierusalim, se numesc *melchiţi*. Dênşii au la Damasc un patriarh pentru tot orientul. Numerul lor atinge cifra de 270,000 locuitori [4]).

Catolicismul este susţinut în Syria puternic de Francia, mai

[1]] „Христіанское Чтеніе“, Petersburg, 1887, No 9—*10*, pag. 431 - *434*.

[2] „Almanach de Gotha“, 1887, pag. *1*026.

[3]). *Const. Erbicénu.* „Revista Teologica“, Iaşĭ, 1884, *No*. 18, pag. 138.

[4]). *Const. Erbicénu.* „Revista Teologica,“ *Iaşi*, *1884*, *No*. 20, pag 159. Despre feluritele eresii şi schisme religióse creştine, mai ales din orient, a scris mai multe volume, în limba rusa, *Sofonia,* arhiepiscop de Taşken, capitala Turkestanului. Arhiepiscopul Sofonia, un om forte erudit, a fost peste 30 ani superior al bisericelor ruse pe lânga ambasadele ruse din Roma, Constantinopol, a calatorit in mai multe rânduri prin Egypt, Syria, Palestina. In anii din urma ai vieţei sale a fost episcop de Novomirgorod, vicar al eparhiei din Odesa. El a decedat, in calitat de arhiepiscop de Taşkent la an. 1877. (Церковный Вѣстникъ“ Petersburg, 1887, No. 37, pag. 615).

ales de la an 1861, şi propaganda catolică, fiind bine asigurată în tóte privinţele, desfaşura o activitate mare în Syria, dupa cum acésta o demonstréza, în mod evident, darile de séma ale misiunilor catolice în fie-care an. Protestantismul, maı ales cel reformat, este susţinut de Anglia şi Statele-Unite ale Americei de nord, care fac tot posibilul, prin şcolĭ şi instituţiuni de bine-faceri, sa triumfeze causa protestanta, şi într'adever ajung la scop, caci ortodocşii din Syria sunt seraci, puţini, nu sunt înzestraţi cu acea instrucţiune vasta, ca catolicii şi protestanţiĭ. Apoi ortodocşii din Syria vorbesc limba araba, pe când clerul este grec, şi se ocupa numai de interesele luĭ materiale. Iata representanţii catolicismului, protestantismului,sectelor nestoriana, monofisita, maronita, iacobita din Syria, dupa cele mai noui informaţiuni oficiale, mai mai ales în fóstele limite ale renumitului odinióră patriarhat de Antiohia. Patriarh al armenilor ortodocşi (adica gregorieni) este *Harutian Vehabedian;* patriarh al armenilor catolicĭ (uniţi) *Azarian* In Alep (în Asia): arhiepiscop de rit maronit—N...; de rit armén: *G. Baliţianu* (de la an 1861); de rit grec-melchit: *P. Hatem* (de la an. 1864). In Amadia (Mesopotamia): *G. Goga*, delegat apostolic pentru Persia, Mesopotamia, Curdistan şi Armenia mica (de la 1882). In Antiohia: *P. Ralli*, patriarh de rit latin de la 1882; *G. Iossef*, patriarh al melchiţilor (de la 1865): *P. P. Mashad,* patriarh al maroniţilor (de la 1855); *D. G. Scelhot,* patriarh al Syrienilor uniţi (de la 1874). In Babilonia: arhiepiscop de rit latin *L. Trioche* (de la 1857); de rit Syriac—*R. Ciarhi* (de la 1872); patriarh al Chaldeenilor: *P. E. Abolionan* (de la 1879). Cilicia: catolicos al armenilor-uniţi: *E. Azarian, Ştefano Petro* X, patriarh (de la an. 1881). In Damasc: *G. Iossef,* patriarh al greco-melchiţilor în Antiohia; de rit Syriac: *I. David* (de la 1879); al maroniţilor: *N. Dahdah* (de la 1872). In Diarbekir (sau Seleucia în Mesopotamia): de rit armén: Arhiepiscop N....; de rit Chaldean: *G. A. Kayath* (de la 1879; de rit Syriac: N... In Tyr: *A Kuam*, arhiepiscop al melchiţilor (de la 1867). In Tyr. şi Sidon: de rit maronit: arhiepiscop *P. Bostani* (de la 1856). Şef al comunitaţei protestante este *D. Agop* Effendi (civil). Şef civil al comunitaţei latine este *D. O., Varthalites* Effendi etc. [1])

Istoria patriarhatului ortodox de Antiohia este fórte importanta şi presinta mare interes. Aci ne vom margini de a vorbi fórte pe scurt numai despre vr'o câţi-va patriarhi antiohieni, şi anume: *Petru, Theodor Balsamon, Ióchim, Macariu, Athanasiu IV, Ierotheu, Gerasim...*

Petru, patriarhul Antiohiei, este cunoscut, între alte, prin aceea ca el a recunoscut autocefalia bisericei ortodoxe din *Georgia,* [2]) dupa hotarirea unui sinod local, ţinut la Antiohia în seculul al decelea dupa Christ. Patriarhul Petru a facut-o acésta pentru consideraţiune, ca Georgia devenise un regat independent, puternic, mai ales dupa anul 950 dupa Christ, şi acésta recunóştere a fost aprobata de tóte bisericile ortodoxe autocefale din acel timp.

---

1) „Almanach de Gotha“, *1887*, pag. *1022.*

2) „Biserica Ortodoxa Romàna“, Bucureştĭ, 1887, No 4. pag. *375*—385.

Theodor Balsamon, patriarhul Antiohieĭ, este cunoscut ca unul din ceĭ maĭ marĭ ĭerarhĭ aĭ bisericeĭ ortodoxe de resarit şi maĭ ales, ca comentator de canóne, ca şi Ión *Zonara*, şi Alexiu *Aristin*. Comentariile acestor 3 persóne însemnate servesc pentru administraţia bisericeĭ ortodoxe pâna în timpul de faţa, şi s'au edat de fórte multe orĭ în maĭ multe limbĭ, cu aprobarea tuturor bisericilor ortodoxe ale timpuluĭ. Theodor Balsamon a trait în seculul al XII dupa Christ [1]).

Jóchim, patriarhul Antiohieĭ, a fost un prelat renumit, a participat la regularea sórteĭ bisericeĭ ortodoxe în felurite locurĭ şi timpurĭ. Intre altele, el a fost la an. 1588 prin Polonia, Lituania, Rusia apuséna, a recunoscut (aprobat) *frăţimea* pe lângă biserica adormireĭ Maiceĭ Domnuluĭ din oraşul Liov sau Lemberg (Galiţia), în timpul mitropolituluĭ *Gedeon Balaban*. Acésta biserica din Liov, împreuna cu fraţimea, şcóla, tipografia, aflatóre pe lângă ea, a avut o fórte mare însemnatate pentru ortodoxie, sciinţa, ţerile române, fiind considerabil susţinuta de Domniĭ Moldoveĭ şi alte persóne de origina româna. Patriarhul Jóchim a regulat afacerile bisericeştĭ din Rusia, Polonia, Lituania, dupa împuternicirea patriarhuluĭ de Constantinopol, *Ieremia*, aseminea renumit prelat ortodox, de care depindea biserica rusa atuncĭ [2]. Tot patriarhul Jóchim al Antiohieĭ a recunoscut la an 1588 patriarhatul de Mosqua [3]], înfiinţat la anul 1589 sub ţarul Mosqueĭ Theodor Ivanovicĭ, ultimul ţar rus din dinastia Ruric. Primul patriarh de Mosqua a fost *Iov*, fost mitropolit de Rostov [4]].

Macariu, patriarhul Antiohieĭ, este fórte bine cunoscut prin activitatea sa în folosul bisericeĭ ortodoxe şi sciinţeĭ. In cursul seculuĭ al XVII, adica în timpul luĭ Matheu Basarab şi Vasile Lupu, trecu prin ţarile Româneştĭ, Macariu, patriarh de Antiohia. Secretarul acestuea, arhidiaconul *Paul de Alepp*, descrise acésta calatorie cu de amaruntul. Textul arab, care nu s'a publicat înca, a fost tradus în englezeşte de catra *d. l E. C. Belfour*, care a publicat acea traducere în doue volume la Londra, în anul 1829. Importanţa acesteĭ scrierĭ pentru istoria ţarilor Româneştĭ este neîndoiósa şi totuşĭ nu s'a gasit pâna acum nimene sa traduca tot ce conţine despre viaţa şi obiceiurile româneştĭ de pe acele timpurĭ. Numaĭ o

1] *Eusebiu Popovicĭ*.„ Fôntânile şi Codiciĭ dreptuluĭ bisericesc ortodox“, Cernauţĭ, 1886, pag 4659—60.

2) И. Чистобичъ. „Исторія Юго-Западной русской Церкви“, Petersburg, *1884*, part. 2, pag 3—1

3). *Eusebiu Popovicĭ*.„Fontânele şi Codiciĭ dreptuluĭ bisericesc ortodox“. Cernăuţĭ, 1886, pag. *18*.

4).„Biserica Ortodoxă Română“, Bucureştĭ, *1887*, *No* 1, pag. *81*.—Patriarhatul n'a durat mult în Rusia (*1589—1721*), din causă că suveranilor ruşĭ nu le placea i dependenţa unor patriarhĭ aĭ Mosqueĭ, maĭ ales a luĭ *Nicon*, carele a fost condamnat la sinodul local din Mosqua, din 1667, unde au asistat şi duoĭ patriarhĭ din orient—*Paisiu*, patriarh de Alexandria şi *Macariu*, patriarh de Antiohia. Intre multe obiceiurĭ, carĭ existau sub patriarhĭĭ Mosqueĭ, şi carĭ nu placeau suveranilor ruşĭ, era şi mergerea patriarhuluĭ pe asin în Duminica Floriilor, când suveranul rus ducea de frîu asinul, pe carele era calare patriarhul . acésta în amintireĭ întrăreĭ luĭ Christ în Ierusalim calare pe asin. Petru cel mare [*1682*—*1725* , cu aprobarea bisericilor autocefale a înfiinţat *sinodul* rus la 1721.

parte relativ mica, acea din vol. I al traducereı englezeştı, s'a reprodus în traducere româna de *D. Hâşdăŭ*, „în Arhiva istorica a României." [1]) In timpul luı *Varlaam, Mitropolitul Moldovieĭ*, calatori, prin Moldova, patriarhul Macariu, care facu o interesanta descriere a ţareĭ. D-l Hăşdau o traduse şi o publica în „Arhiva istorica" a sa. [2]) Macariu, patriarhul Antiohieı, a calatorit prin ţarile române în timpul luı *Vasile Lupu, Domnul Moldoveı*, şi Varlaam Mitropolitul Moldoveı, când s'a ţinut la *Iaşı sinodul din 1642*, convocat contra proselitismuluı lutheran, unde s'a aprobat şi cartea *„Mărturisirea ortodoxă"* a renumituluĭ Mitropolit de Kiev-*Petru Movilă*, şedinţele sinoduluı ţinêndu-se chıar în renumita biserica a St. Treĭ-Ierarhı din Iaşı. [3]) Despre Macariu. patriarhul Antiohieı, în legatura cu activitatea contemporanilor luı din ţerile Române şi Rusia, Polonia, a scris lucrurı fórte importante P. S. *Melhisedec Ştefănescu*, demnul prelat al bisericeı Române, învețatul membru al Academieĭ Române [4]). D-l Moise *Gaster*, doctor în filosofie de la uuiversitatea din Breslau, actual profesor de limba şi literatura româna la universitatea din Oxford (Angli.), a tradus din limba araba o parte din scrierea luı Paul de Alepp. arhidiaconul patriarhuluı de Antiohia, Macariu, privitóre la mônastirea St. Treı-Ierarhı din Iaşı, şi a publicat o în româneşte [5]). D-l N. I. *Subbotin*, doctor în Teologie şi profesor la catedra de istoria şi combaterea lipovenismuluı la Facultatea Teologica din Mosqua, redactor al revisteı lunare„ Братское Слово"(„Cuvênt fraţesc"), cunoscut prin maı multe scrierı de valóre, ın combaterea shismeı lipoveneştı, fórte adesea orı se refera la activitatea şi erudiţiunea luı Macariu, patriarh de Antiohia, fost la Mosqua la an. 1667. [6]) D-l Tertiu I. *Filippov*, actual ajutor al ministruluı de control din Rusia, cunoscut prin zelul seu pentru ortodoxie, om erudit în ştiinţele Teologice. care a participat la congresul catolicilor vechĭ din Bonn (Germania), împreuna cu P. S. Melhisedec Ştefanescu, episcop al Dunareı de jos (acum de Roman). şi mulţı alţıı din partea bisericilor ortodoxe şi protestante, a contribuit mult, prin activitatea sa şi scrierile sale, la curmarea certeı greco-bulgare

[1]) Dr. *M. Gaster*.„Anuarul pentru israeliţĭ", Bucureştĭ, *1887*, pag. 199.

[2]) Episcop *Filaret Scriban* „ Istoria bisericéscă a Românilor", Iaşĭ, *1871*, pag. *165*—*166*.

[3]) Episcop *Filaret Scriban* „ Marturisirea Ortodoxa" de Petru Movila, Iaşi, 1874, pag. 7, 15.

[4]). Episcop *Melhisedec Ştefănescu*. „Notiţe istorice şi arheologice", Bucureştĭ, 1885, pag. *181*—299.

[5]). Dr. *Gr. G. Tocilescu*.„ Revista pentru istorie, arheologie şi filologie." Bucureştĭ, 1883, vol, 2, pag. *415*—417.

[6]) Н. И. Субботинъ. „Матеріалы для изученія раскола", Mosqua, *1876*, vol. 2, pag. *21*, 144, 253, 384. Marele sinod local din Mosqua, din a. *1667*, a fost convocat de Alexiu Mihailovicĭ, (tatal luĭ Petru cel mare), ţarul Mosqueĭ (*1645*—*1676*), pentru 2 cause maĭ ales: pentru a judeca pe *Nicon*, patriarh de Mosqua, care comitea multe lucrurĭ arbitrare, şi a se pronunţa în privinţa cărţilor bisericeştĭ. indreptate de patriarhul *Nicon*, din carea causa s'a înce ut *lipovenismul*, plin de ignoranţă şi îndaratnicie. Sinodul din Mosqua. la care au asistat şi Paisiu, patriarh de Alexandria şi Macariu, patriarh de Antiohia, a condamnat pe *Nicon* numai pe tru violenţa luĭ, ĭar *cărţile, indreptate de Nicon, au fost aprobate de sinod.* De atuncĭ lipoveniĭ nutresc o ura neîmpăcată contra ortodocşilor, numindu-ı „Niconianĭ". adica novatorĭ...

(în an. 1853—1872 maĭ ales), şi la apropierea lipovenilor de biseriça ortodoxa. In scrierile sale, relative la aceste marĭ cestiunĭ (cérta bulgaro-gréca şi ruso-lipovenésca, D. Filippov fórte des se refera la autoritatea a 4 persóne din patriarhatul de Antiohia, patriarhul Macariu, Ión Damascen, Petru Damascen, patriarhul Petru.[1]) Patriarhul Macariu, într'adever, prin faptele sale la sinódele din Mosqua, din aniĭ 1656 şi 1667, 'şĭ a facut renume în Biserica ortodoxa de orient, carea-l admira, îl pronunţa cu mare stima, ca pe unul din ceĭ maĭ marĭ ierarhĭ şĭ dascalĭ aĭ eĭ.[2]).

In seculiĭ trecuţĭ bisericile autocefale ortodoxe erau în relaţiunĭ directe perpetue; patriarhiĭ de Constantinopol, Alexandria, *Antiohia*, Ierusalim, arhiepiscopiĭ de Cypru şi Sinaiu, patriarhiĭ Serbieĭ, mitropoliţiĭ Bulgarieĭ, aĭ *ţĕrilor Române* se duceau uniĭ la alţiĭ, maĭ ales ierarhiĭ din orient se duceau în Rusia, Polonia, Lituania, ţerile Române, pentru regularea diferitelor cestiunĭ bisericeştĭ: primul patriarh de Mosqua, *Iov*, a fost ales în presenţa luĭ *Ieremia*, patriarh de Constantinopol. Al doilea patriarh de Mosqua, *Filaret Romanov*, parintele luĭ Mihail Teodorovicĭ, primul suveran rus din dinastia Romanov, carea dinastie şi acum este pe tronul mareluĭ imperiu de la nord, a fost ales în presenţa luĭ *Theofan*, patriarh de Ierusalim, cunoscut, între altele şi prin aceaia, ca a recunoscut fraţimea pe lânga renumita Facultate Teologica din Chiev, fundata de renumitul mitropolit *Petru Movilă*. Greciĭ, Sêrbiĭ, Bulgariĭ, *Syrieniĭ* mereu veneau maĭ ales în Moscovia, pentru cererea de ajutóre, fiind sub greul jug al Turcilor otomanĭ, şi cu alte scopurĭ.[3].

(*Va urma*.)

George P. Samurianu.

---

[1]. Patriarhul Petru, care a recunoscut autocefalia bisericeĭ Georgiene, în an. 950 după Christ, este o persóna cu totul destinsa de Petru Damascen. Chiar Petru Damascen, dupa încredinţar a cunoscutuluĭ scriitor grec, *Nicodem Agioritul*, este distins de alt Petru Damascen. Un Petru Damascen a trait în seculul al VIII după Christ, ĭar altul în seculul al XII după Christ, ambiĭ Petri Damascenĭ sunt cunoscuţĭ ca scriitorĭ bisericeştĭ, maĭ ales aŭ scrieri de conţinut *ascetic*.

[2]). T. И. Филиппобъ. „Современнъе Церковнье вопросъ“, Petersburg, 1882, pag. 280, 283, 286, 339 362, 448

[3]). T. И. Филипповъ. „Современнъе Церковнъе вопросъ“, Petersburg, 1882, pag. 274, 275.—D-l T I. Filippov, doctor în litere de la universitatea din Mosqua, cunóşte în perfecţiune limba elena şi gréca moderna, este cunoscut, ca aprig partisan al grecilor; el personal scria foştilor patriarhĭ de Constantinopol: *Antim VI*, *Gregoriu VI*, *Sofroniu* (actual patriarh de Alexandria), *Iókim II*. D-l Filipov, ca partisan al grecilor, are inamicĭ pe d. d. *Hit·ov*, *E* ' iar ca partisan al părţeĭ bune din lipovenism, pe d. d *Subbotin şi I. Гh* \ t ţĭ ómenĭ fórte învĕţaţĭ şi influenţĭ.—D-l Filippov este inamic al Bulgarilor schismaticĭ....

MEMORIUL
PREA ST. MELHISEDEK AL ROMANULUI

DESPRE

Monopolul lumânărilor de céră, ca mijloc de îmbunătăţire a posiţiuneĭ materiale a preoţilor românĭ din comunele urbane şi rurale.

Pentru a-mi face o ideie de câtimea lumânarilor de céra ce se consuma anual în Eparhia Romanului, am consultat mai înteiu statisticele formate de protoierei pentru bisericele din judeţele fie-caruia din ei, în care statistici, dupa cererea st. Sinod şi a d-lui Ministru Sturdza, între altele se însémna şi câtimea de céra trebuitóre pentru fie care biserica. Am dobândit resultatul urmatoriu, pentru 706 biserici ce sunt în tóta Eparhia Romanului.

In judeţul Roman 120 de biserici ortodoxe, la care ar fi trebuind a se cumpera pe an 241 oca de céra.

Judeţul Bacau 227 biserici ortodoxe, carora le-ar fi trebuind anual 100 oca de céra.

Judeţul Putna 201 biserici, carora le-ar fi trebuind anual 2,440 oca de céra.

In judeţul Tecuciu la 158 biserici s'ar fi cerênd 2,151 oca de céra.

Aşa dar în total pentru 706 biserici din întréga Eparhie ar trebui 4,932 oca de céra, care împarţindu-se pe fie care biserica, ar resulta ca în judeţul Roman, la o biserica de ţară nu se cumpera mai mult de 2 oca de céra anual; la Bacau numai câte 3 litre de o biserica; la Putna câte 12 oca de biserica; iar la Tecuci câte 13 oca de fie-care biserica în termin de mijloc. Deosebirea frapanta ce se vede între consumarea lumânarilor de pe la bisericele din judeţele Roman şi Bacau unde s'ar parea ca se consuma o prea mica câtime de lumânari—de la 3 litre până la 2 oca anual la o biserica, şi între judeţele Putna şi Tecuci unde la fie-care biserica se consuma 12—13 oca de lumânari, provine de acolo ca în statisticele protoiereilor celor dintei judeţe Roman şi Bacau se în-

sémnă numaĭ câtimea de lumânarı ce bisericele cumpera anual, ıar restul trebuitor se îndeplineşte din ofrandele de lumânarı ce fac evlavioşiı creştinı; ıar în statisticele protoıereilor din urmă [Putna şi Tecucĭ] se arata câtimea anuala de lumânarı ce se consuma la o biserica parohiala, maĭ ales cele rurale.

Şi în adever la o biserica parohiala, maı ales la ţara, unde se face serviciul divin numaı Duminicele şi serbătorile cele marĭ, şi cu întrebuinţare de puţine lumânărĭ, nu póte a se consuma pe an maĭ mult de 12—13 oca de lumânarı. Se înţelege de la sine, ca pentru casurı extra-ordinare, precum: înmormêntarı, parastase, botezurĭ, cununiı etc. lumânarile trebuitóre se procură de parohieniı, cariı provóca acele serviciurı bisericeştı.

La bisericele de prin oraşe se consuma maı multe lumânarı. Aşa în oraşul Roman, la 2 bisericĭ principale, la Episcopie şi la Monastirea Precista, unde se face serviciu ḑilnic, se consuma anual câte 80 oca lumânarı, în total 160 oca; la alte 2 Biserici: la biserica st. Gheorghie şi a sânţilor Voevoḑı—câte 50 oca, ın total 100 oca; ıar la alte doue bisericı, st. Nicolae şi Vovidenia—câte 40 oca adica 80 la amândoue; maı putem adaoga vr'o 50 oca lumânarı la Biserica armenésca, şi înca pe atâta la doue capele, una papistaşésca şi alta lipovenésca. Aşa dar în totul în bisericele ortodoxe şi de alte riturı din oraşul Roman se consumă anual 380 oca de lumânarı. Daca vom calcula casurile extra-ordinare, precum: serbatorile paştelui, când fie-care creştin se duce la biserica cu o lumânare maı mare sau maı mica, casurile de înmormêntare, când ıaraşĭ se consuma multe lumânarı, de asemenea nunţile ómenilor bogaţı, când împodobesc bisericele cu lumânarı prin sfeşnice şi policandre, etc., putem urca suma de lumânarı ce se consuma în oraşul Roman la 500 oca pe an.

Acum întorcêndu-ne la bisericele din judeţ, ortodoxe, care sunt în numer de 114, şi calculând pentru fie-care biserica câte 13 oca de la lumânarı anual, dobândim pentru tóte suma de 1482 oca de lumânarı anual. Se maı adaogam înca la acésta suma 30 de bisericı papistaşeştı prin comunele locuite de unguri, şi calculând şi pentru acestea câte 13 oca lumânarı anual vine înca adaos de 390 oca, pe care le putem pune în suma rotunda 400 oca anual. Aşa dar în totul s'ar venı pentru judeţul Roman 1882 oca de lumânarı, sau în cifra rotunda 2,000 oca.

Admiţênd ca casurile extra-ordinare, p. c. înmormêntarile, parastasele, cununiile, serbatorile paştelor, sânţirea bisericilor, etc., ar maı consuma înca 1,000 de oca anual, putem stabili, că ın judeţul Roman, aproximativ în curgerea unuı an se consuma 3,000 oca de lumânarı de céră.

Acest calcul este basat pe informaţiunile date de protoıereı despre câtimea de lumânarı ce se consuma pe la bisericele din Eparhia Romanuluı.

Pentru a lamuri maı bine acésta cestiune, întru cât priveşte oraşul şi judeţul, eu prin protoıereu m'am adresat la ceı maı însemnaţı comercianţı de lumânarı, românı şi evreı. Resultatul a fost acesta:

1. Neguţatoriı, cu céra şi cu fabricarea lumânarilor ceı maı în-

semnaţı în Roman, sunt în numer de 20; dar afara de eı sunt o mulţime de precupeţı carıı trafica cu lumânarile, aşa că pâna în cea maı neînsemnata baraca, unde se vinde sare, var şi alte mărunţuşurı, sunt şi câte-va smocurı de lumânarı falşe, din materialurı próste, care se vînd ţeranilor maı eftin şi carıı le cumpara pentru biserica. Se vînd acele galbene cu 3 francı sau $3^1{}_2$; iara cele albe cu 4 sau $4^1{}_2$ leı oca.

2. Oca de céra curata asta-ḑı se procura cu 4 leı 50 banı, plata pentru fabricaţiune vine 1 leu de oca, din care fabricantul plateşte 50 banı antreprenoruluı acciselor comuneı.

3. Lumânarile de céra galbena se vînd de comercianţi cu 6 leı oca, din care ar urma pentru eı numaı un profit de 50 banı la oca; dar în fapta eı profita maı mult cacı nu lasa céra curata, ci o amesteca cu felurite ingrediente falşe, care fiind maı eftine mult de cât céra curata, adaoga profitul lor cu cât maı mult scade câtimea cereı curate din lumânarile fabricate de eı. De aicı provine calitatea cea prósta şi vatamatóre sanataţiı, ce se observa la lumânarile ce se consuma la bisericı.

4. Precupeţiı ebreı de pe la têrguşórele din judeţ, procura lumânarile de pe la Galaţı şi Focşanı, unde se produc lumânarı de cea maı prósta calitate, care nu au în ele céra nicı de cum, şi se vînd apoı pe la sate ca céra adevarata.

5. Profitul anual, dupa declaraţia comercianţilor celor maı însemnaţı, din vînḑarea lumânarilor de céra galbena fabricate aicı, nu se radica anual maı mult de 1,500-2,000, din care jumatate în oraş iar jumatate în judeţ. Afara de lumanari e de céra galbena, comercianţiı maı comandéza înca de la fabricile din streinatate şi din România o câtime de lumânarı galbene şi albe pâna la 6,000 oca anual.

Spre a verifica spusele comercianţilor, protoiereul s'a adresat la antreprenorul acciselor, cu întrebare, câte lumânarı de céra se vînd în Roman, şi ce taxe primeşte el anual de pe acésta ramura? Respunsul a fost, ca el ia taxa 1 franc de oca de lumânarı, şi încaséza anual pana la 6,000, francı de unde ar resulta, ca în comerciul cu lumânarı al Romanuluı intra pe an numaı 6,000 oca de lumânărı.

Aratarea antreprenoruluı nu se potriveşte cu a comercianţilor; cacı dupa aratarea lor, în comerţul Romanuluı întra anual pana la 2,000 oca lumânarı de céra galbena şi ca la 6,000 oca lumânarı de céra alba, adeca în total ca la 8,000 de oca, pe cand antreprenorul arata ca primeşte accise numaı pentru 6,000 oca.

Deosebirea de la 6 pâna la 8 miı s'ar explica prin contrabanda, ca adica ca la 2,000 oca scapa de privegherea antreprenoruluı acciselor. Comparand acum resultatul dobandit din informarile luate de la comercianţiı de lumânarı şi de la antreprenorul acciselor din Roman cu consumaţia lumanarilor trebuitóre pentru tot judeţul pe basa statisticeı protoiereuluĭ, care consumaţie pentru serviciile ordinare biseriçeştı se radica aproximativ la 3,000 oca lumânarĭ anual, resulta, ca înca 5,000 de oca se întrebuinţéza anual pentru serviciile religióse extra-ordinare: serbatorile paştelor. sfinţirea de bisericı, înmormêntarı, parastase, cununiı, când ordinarminte, se consuma multe lumânarı, maı ales pe la oraşe.

Combinând acum frauda şi contrabanda ce se face în Roman cu vîndarea lumânarilor, contrabanda şi frauda, asupra carora se jeluesc şi comercianţii şi antrepenorul accriselor, ca nu se póte împedica, şi presupunend, ca şi prin acéstă s'ar vinde înca vre-o 4,000 oca de lumânarı anual în oraşul Roman, putem presupune aproximativ, ca în oraşul şi judeţul Roman se consuma anual 12,000 oca de lumânarı.

Sa calculam acum în acésta privinţa şi judeţul Bacau, carele este cel maı mare din judeţele Eparhiei Romanuluı.

In oraşul Bacau este maı aceiaşı populaţie ortodoxa ca şi la Roman, vr'o 8,000 locuitorı creştinı. are 6 biserici ortodoxe, doue eterodoxe, adica una armenésca şi alta papista. Admiţênd acelaşı calcul aproximativ ca şi la Roman, în privinţa catimeı de lumânarı ce se consuma în oraş şi pe aceléşı consideraţiunı, avem 8 000 de oca de lumânarı.

In judeţul Bacau sunt 219 biserici ortodoxe şi 89 papistaşeştı, prin satele ungureştı; avem aşa dar în total 308 biserici creştine care au trebuinţa de lumânarî de céra, care înmulţinduse cu 13 oca de lumânarı dupa calculul facut în urma ce se cere pentru bisericele sateştı, dobandim suma de 4,004 oca ce se cer pentru bisericele din tot judeţul Bacau. Adunate acéstea cu suma de 8,000 oca de lumanarı trebuitóre anual în oraşul Bacău, ne da suma de 12.004 oca. Admiţênd ca şi în acest judeţ ca şi în tóta ţara se fac contrabande şi fraude în lumânarı, cel puţin ca şi la Roman, în suma iar de 4.000 de oca, resulta ca pentru Bacau, oraş şi judeţ, se consuma pe an 16.000 oca de lumânarı.

Considerand acum ca sunt judeţe şi maı marı şi maı micı. am putea lua numer de mijloc, ca criteriu pentru a calcula suma totala de lumânarıle trebuitóre actualmente pentru tóta ţara românésca. Acest termen mijlociu ar fi suma de 14,000 oca de judeţ pentru tóte cele 32 de judeţe ale Românieı. Inmulţind dar suma de 14.000 oca de lumînarı trebuitóre la un judeţ, am avea pentru tóte judeţele din România o suma de 448.000 oca de lumânarı.

Vorbind în genere despre lumânarile calculate pentru tóte bisericele într'un mod aproximativ, trebue sa facem un calcul deosebit pentru oraşele de capitala, precum Bucureştı şi Iaşı, care pe lânga o poporaţie numerósa de creştinı, au şi un numer mare de biserici, d. e. Bucureştı şi Iaşı au împreuna atâtea biserici, pe câte are judeţul Putna peste 200. De asemenea trebue sa deosebim şi alte oraşe marı, precum Craiova Galaţii, Braila, Focşanı, Ploeştii, Giurgiu, care tóte şi cu populaţia şi cu mulţimea bisericilor, reclama singure o mare catime de lumanarî. Pentru care în acele oraşe şi exista fabrice speciale de lumânarı, de unde îşı procura şi alte judeţe. Acésta catime noı o punem aproximativ la 200,000 oca de lumînarı, adica aprópe pe jumetate ca pentru tóta ţara.

Acéstă suma adaosa cu suma de maı sus, calculata pentru judeţe, ne da suma de 648,000 de oca lumînarı, trebuitóre anual pentru tóta ţara.

Calculând acum neguştoreşte capitalul ce representa suma de 648,000 oca de lumânarı, dupa cum se cumpara céra acum cu 4

le. şi 50 banî ocaua, resultă că întréga sumă de lumânări representă un capital banesc de 2,916,000 lei.

Cercetând acum profitul ce s'ar trage anual din acésta manipulaţie, iată ce resulta. Comercianţii asta-ḑi câştiga 1 franc la oca de lumânari. Cumpara céra cu 4 franci ocaua de céra curata, plătesc 50 bani pe oca de lucru la fabricanţii de lumânari, mai platesc accis comuneĭ 1 franc la oca de lumînarĭ, face în total 5 francĭ şi 50 bani. Eĭ vînd ocaua cu 6 franci, ar urma ca ei nu profită de cât 50 bani de oca; dar ei adaugă la céra şi alte materialuri maĭ eftine, precum şi feştila de bumbac, de unde resulta ca ei pot profita până la un franc de fie-care oca de lumânari. Calculând dar ca Statul, avênd fabricele sale şi neavênd a plati taxe comunale, admitem, ca va câştiga 2 franci de oca de lumânarĭ adica dela tótă câtimea trebuitóre în ţara de 648,000 de oca de lumânari, un beneficiu de 1,296,000 lei noi.

Ar fi greşit a se crede ca oca de lumânări se póte vinde mai scump de cât se face asta-ḑi, ca Statul se póta profita mai mult; caci ţeranul nostru mai ales este fórte restrâns în cheltuelile baneşti, gologanul pentru dênsul este de mare preţ. Chiar asta-ḑi el ca sa duca la biserica 'o lumânarica, se duce şi o cumpera de unde o gaseşte mai eftina. Acésta a încurajat speculaţia cu lumânari falşe; omul simplu nu se uita la calitate ci la eftinatate. Lumânarile acestea falşe se vênd îndoit mai eftin de cât cele bune; cele dintâiu costa 3 franci ocaua, pe când cele de al doilea costa 6 francĭ ocaua. Daca lumânarile se vor mai scumpi prin monopol, atunci ómenii simpli nu vor mai duce lumânari la biserica, afara de cazuri fórte rari, ci se vor mărgini a duce numai puţin unt-de-lemn şi vr'o prescura, şi vor blestema pe cei ce le-au luat putinţa de a aprinde şi câte o lumânare la icóne.

Venim acum la câştigul de 1,296,000. Aceşti bani un numer de ani abea vor putea servi la plata procentelor capitalului împrumutat pentru cumpararea cerei trebuitóre, pentru înfiinţarea a trei fabrici de lumânari în tóta România, una în Muntenia, 'alta în Moldova şi a treia în Oltenia, în oraşele de capitala; procurarea maşinelor trebuitóre, aranjarea localurilor şi a instrumentelor de înalbit şi de poleit céra pentru lumânarile albe. Acéstă din urma operaţie este destul de costisitóre, cere multe braţe şi instrumente. Ea se póte face în lunele de vara Iunie, Iulie şi August. Se cer ómeni speciali şi lucratori, toţi platiţi; se cer agenţi fiscali, se cer debitanţi prin tóte comunele. Tóte aceste cheltuele au sa absórba tot profitul, mai ales din anii dintâiu.

S'au susţinut de unii ca fabricele de lumânari s'ar putea face prin monastirile cele mari, ca Neamţul, Cernica, Caldaruşanii, unde s'ar gasi lucratori fara plata. Ideia este greşita; cei ce o susţin nu ştiu halul în care au ajuns actualmente monastirile în România. In ele au remas, afara de câţi-va calugari, cari fac serviciul bisericesc şi pórta gospodaria monastiréscа, numai nişte batrâni gârbovi, cari abia se mişca, şi-şi aştépta mórtea.

Dar chiar pentru înlesnirea comunicaţiilor din întréga ţara, fabricele acestea trebue puse în centrurile cele mari de poporaţii, precum sunt oraşele capitale, cu drumul de fer la disposiţie, cu meşterii, cu lucratorii, cu autoritaţile de priveghere.

Venind acum la scopul pentru care s'ar întroduce în România monopolul lumânarilor, adica îmbunătaţirea posiţiunei preoţilor, afirmaim de mai 'nainte, că resultatul ar fi nul pentru mult timp. Singurul bine ce ar resulta din acest monopol ar fi ca s'ar împedica şi póte nimici falşificarea lumânarilor de céra şi ar scapa bisericele de putórea şi fumaria ce ele produc, şi batjocoresc bisericele şi odórele lor, prefacêndule-le în afumatorii de jambóne şi cârnaţi, şi vatamand sanatatea ómenilor. Se înţelege de la sine, ca şi acest bine ar urma numai când guvernul ar lua tóte precauţiunile ca sa împedice falşificarea lumânarilor; iar daca se va avea în vedere numai sporirea profitului, atunci acésta far falşificarea cerei nu se póte face şi ceia ce se face acum fraudulos şi prin contrabanda, atunci se va face într'un mod legal.

Privind cu durere la deteriorarea şi necinstea bisericelor din causa falşificarei lumânarilor de traficanţii nepioşi şi neoneşti, eu înca din anul 1874 am propus St. Sinod ideia de a se mijloci la guvern, ca sa se dea numai la câţi-va fabricanţi din ţéra privilegiul de a specula cu lumânarile de céra trebuitóre, cu condiţiune ca ele sa fie fabricate numai de céra curata, fie alba fie galbena. Ideia n'a fost primita de Ministrul de atunci, sub cuvênt ca constituţia şi legile ţerei nu admit nici un fel de monopol. St. Sinod in urmare s'a marginit numai ca prin o circulara sinodala sa intórca luare aminte a tuturor creştinilor, a fabricanţilor şi vîndetorilor de lumânari, a epitropilor şi a preoţilor asupra reului şi vatamatorului obiceiu de a aduce spre usul bisericesc lumânari nu de céra, ci din alte substanţe vatamatóre, precum : *Parafină, Stearin, Supun, Ceam.* Acésta circulara s'a tiparit şi împarţit pe la biserici, unde se póte şi asta-di ceti, fara ca în practica sa se fi putut face vr'o imbunataţire. Toţi speculanţii, traficanţii şi precupeţii de lumanari sunt alegetori şi avantajele lor nu se pot atinge.

Ideia întroducerei monopolului lumânarilor se vede ca a transpirat in România de la persóne ce au umblat prin Rusia, unde acest monopol exista póte de o suta de ani, care se administréza de biserica şi este ocrotit prin legi imperiale. In Rusia nu este oprit comercianţilor angrosişti a specula cu céra bruta, ci este oprit a specula în detail cu vîndarea lumânarilor trebuitóre în serviciile bisericeşti. Cine vrea sa duca lumanari la biserica mai multe sau mai puţine, trebue sa le cumpere chiar de la biserica, unde Epitropia bisericei are tot-déuna depositul trebuitor de lumânari de ori-ce marime se cere dupa usul bisericesc.

Fie care Episcopie întreţine o fabrica de lumânari, cu tóte cheltuelile ei, şi împarte pe la bisericile din tóta Eparhia, primind plata costului de la fie-care Epitropie bisericésca.

Epitropiile bisericeşti pun in vîndare acele lumânari, până sa ispravesc şi apoi îşi procura altele noui de la fabrica Episcopiei. Epitropia bisericelor adaoga înca o catime la preţul cumpararei şi aşa capata un profit. Capetele care remân de la lumânari sa strâng şi se trimit iaraş la fabrica, şi de acolo dupa câtimea acelor capete, li se trimite pe atâtea oca de lumânari noua, platind bani numai pentru catimea ce ar întrece peste acelea platite prin capete. Acesta este întaiul avantaj pentru bisericele parohiale. Al doilea avantaj pen-

tru ele este, ca au la disposiţie pentru usul bisericesc lumânarı de calitate buna. Al treilea avantaj este ca bisericele au lumânarı gratis cu îndestulare. Al patrulea avantaj este ca cu sporirea preţuluı lumânarilor peste acel al fabriceı, bisericele au şi un profit banesc pentru întâmpinarea altor cheltuelı, cu întreţinerea bisericelor. Afara de acésta caştiga fabrica, care îşı pune cheltuelile şi câştigul seu în preţul cu care vinde debitanţilor, adica Epitropilor biserićeştı din tóta Eparhia.

O parte din acest caştig atât fabricele cât şi bisericele particulare o trimit Sântuluı Sinod spre a nutri capitalul general bisericesc. Acésta manipulaţie cu lumânarile în Rusia da cu adevarat însemnate veniturı luate în total; cacı acolo bisericile sunt pline de creştinı în tóte Duminicele şi serbatorile, şı fie-carele mişcat de pietatea sa, pune câte-va lumânarı pe la icónele sfinţilor, catra care are o particulara a sa stima. Când vr'un creştin, de mulţimea poporuluı, nu póte strabate sa'şı puna singur lumânarea sau lumânarile la icone, atuncı ele se transmit de la unul la altul pană la cel de lânga icóne, carele le pune pe sfeşnic; Un servitor sta de observa şi lumınarile ce sosesc le aprinde şi le pune pe sfeşnic; când numaı încap în sfeşnic atuncı el stinge pe cele aprinse maı dinainte, şi le arunca într'o cutie de metal şi aprinde altele din nou venite.

Se înţelege de la sine, ca la noı n'ar da aceste resultate monopolul, întaı pentru ca în Rusia toţı duc la biserica lumânarı, pe când la noı numaı unii au acest obiceiu; al doilea pentru ca în Rusia deapururea sunt pline bisericele cu creştinı, pe când la noı, la puţine ocazii se gramadeşte lumea la biserica, d. e. la Paşte, la Craciun, la Bobotéza, la hram. De cele maı multe orı bisericele sunt puţin frecuentate; iar la ţara bisericile sunt maı de tot deşarte.

Usul acesta de a vinde lumânarı pe la bisericı este vechiu în biserica orientuluı. El exista şi la Grecı şi la noı Românii, la Bulgarı şi la Sêrbı, sub numirea de *Pangar*. El consta din aceea, ca capetele de lumânarı ce se consuma în bisericı, fie cumparate, fie aduse ca prinos, se schimba la fabricanţii de lumânarı, ca céra, şı în locul lor se dobandesc altele noua, întregı, carı, cu ceva spor la preţ se vînd apoı iaraşı spre trebuinţele religióse ale enoriaşilor. Din acésta operaţie resulta un profit, care se întrebuinţéza la cheltuelile pentru întreţinerea bısericelor. Aşa la 4 bisericı din Roman, unde este în uz Pangarul, se aduna ın curgerea unuı an de la 100 pına la 120 leı, la fie-care biserica, carı sunt trecuţı în budgete la veniturile acelor biserici. Usul Pangaruluı este însa maı mult pe la bisericele din oraşe.

Eu, carele de mulţı anı gandesc la cestiunea şi modul îmbunataţireı posiţiuneı materiale a preoţilor noştri, am gândit, ca póte introducerea monopoluluı vînḑereı lumânarilor în profitul fondului bisericesc ar da nişte rezultate satisfacetóre. De aceea sunt acum treı anı trecuţı am vizitat, 1) cate-va localitaţı din Rusia, anume reşedinţa Basarabieı, Kişineul, Odesa şi Kievul.

1] Cu permisiunea Ministruluĭ de atuncı, domnu Mitica Sturdza, caz pentru care 'n enii tara mint şi veninoşĭ s'au pref cut a crede ca este bi e prin un mare tripotaj po 'tic, sa me discrediteze la M. S Regel şi la guvernul d lui I. Bratianu, ca ı 'aşı fi dus ın Rusia sa vı d ţara Ruşilor! Remâe acésta pe socotéla l r.

Am visitat fabricele de lumânarı din aceste centrurı de administrație Eparhiala. Fie-care din ele au fabricele lor de lumânarı, acele din Kişineu şi Odesa au apartamente pentru lucratoiı şi pentru meşterı, şi magazii pentru material, lânga curţile Episcopale. Cea de la Kiev are fabrica instalata într'un schit în apropierea Kievuluı. La Kişineu biléla sau albirea cereı se face la viea Episcopieı afara de oraş, de unde apoı la finele vereı céra alba se transporta la magazia fabriceı din oraş. Fabrica are directorul şi contabilul seu, meşterii şi lucratorii trebuitorı, împreuna cu maşinele necesare, doı poleitorı de lumânarı la care am privit maı mult timp cum lucréza, nu fac tóta ḑiua, de cât poleesc lumânarile. Din fabrica tóte lumânarile marı şi micı, ies numaı din céra albita. Intrebând pe directorul carele era preot, ce daraverı baneştı se fac în acea fabrica, cu cheltuelı şi cu câştig? 'Mı-a spus, ca în totul pe an se produce un capital de 500,000 ruble argint, ceea ce în cursul nostru ar face 1,30 .000 francı. Inainte fabrica sa întreținea de Episcopul eparhiot; preoţiı însa din Kişineu creḑênd ca marı câştigurı aduce fabricația lumânarilor, de care s'ar fi folosind numaı Episcopul, au facut propunere actualuluı Episcop, prea sânţituluı Sergie, ca sa dea ın profitul lor fabrica, promiţênd a plati chirie pe încaperile fabriceı, care aparţin Episcopieı. Prea Sânţia Sa le-a conces fabrica cu tóte ale eı; dar dupa trecere de câţı-va anı, preoţiı încredinţându-se, ca marele avantaje erau imaginare, cautaŭ sa se desfaca de ea, lasând'o iaraşı pe séma Episcopuluı.

'Mı-am ḑis eu atuncı, daca în Basarabia, pe lânga atâtea mijlóce favorabile, venitul lumânarilor nu produce de cât 1,300,000 francı, ın care ıntra şi cheltuelı; apoı ce venit va produce el în România, unde sunt atâtea condiţiunı desfavorabile pentru acest venit, şi unde totul are sa fie de creat şi de platit scump. De aceea eu cu totul am parasit ideia acestuı monopol şi m'am convins ca el chiar ocrotit de stat şi garantat prin lege nu va produce mulţı anı nicı o minima particica din fondul ce se cere pentru ımbunatațirea posițiuneı materiale a cleruluı nostru.

Pentru salariarea preoţilor, socotiţı câte unul de o parohie rurala sau comunala, şi pentru ceı de prin parohiile urbane, câte cu 1,200 leı anual, câte 600 leı la doı dascalı, şi ınca 200 leı pentru cheltuelile biserıceştı, sa cere un fond cel puţin de 4,000,000.

Pe séma guvernuluı trebue sa se lase plata preoților câte 1,200 leı le parohie; ıar pe séma comunelor, câte 800 leı de biserica, care se póte plati, ca în *Bucovina*, pe jumetate de proprietar, care este de drept epitrop al biserıceı, ıar cea-lalta jumetate de primariile comunale.

Iata acum un calcul maı detailat, pentru a ve lea aproximativ suma ce se cere pentru îmbunatațirea posițiuneı preoților.

In România sunt în total 3014 treı miı patru-spre-ḑece comunı, dintre care 71 urbane şi 2,943 rurale. Din cele rurale trebue sa deosebim 100 comune eterodoxe: papiştı sau romano catolicı şi lipovenı, care au modul lor particular de a'şı ıntreţinea clerul lor. Mijlócele de ıntreţinere a preoţilor papistaşı se ved în relaţiunile publicate de mine prin „Biserica Ortodoxa" şi „Revista Teologica" din anul 1885 *Revista Teologica* anul al 3-lea No. 37, 38. „Biserica

Ortodoxa" anul 1885 pagina 169). Remâne dar un numer de comune rurale de 2,843.

Pentru comunele urbane vom cere, ca oraşele sa întreţina bisericele lor, plătind de fie-care parohie câte 2,000 lei anual ca şi guvernul. Oraşele aici vor fi ajutate prin aceia, că multe din bisericile urbane, ca tóste monastirı, se întreţin de Stat, altele au averile lor proprii. Alt considerant înlesnitor va fi şi acela, ca şi la oraşe se pot mari parohiile, cuprindêndu-se în reionul uneĭ parohii câte-va biserici, unde acestea ar fi maĭ multe de cât necesitatea cere. Remâne dar acum a se regula posiţiunea bisericilor din comunele rurale. Calculând pe 2,843 comunele rurale, suma de 1,200 lei ce trebue sa platésca Guvernul ca salar preoţilor comunali resulta, ca se cere din partea Guvernului a plati din fondurile bisericeşti anual suma de 3,411,600 lei.

Calculând însa ca vor fi comune mari, unde va trebui a se rândui şi un al doilea preot ajutator, calculând mai departe, ca pe la multe din bisericile Statului actualmente se plateşte puţin pentru întreţinerea clerului, şi trebue şi acolo a li se plati egal preoţilor şi dascalilor; ca în tóta ţara, putem stabili ca cu 4,000.000 se póte aduce o însemnata îmbunataţire în posiţiunea materiala a clerului nostru.

Daca monopolul luminarilor se va înfiinţa. va aduce resultat bun prin aceia, ca se va opri falşificarea lumînarilor şi se vor întrebuinţa în biserici numai lumânari de céra curata, fie galbena, fie alba, *şi cu timpul Guvernul va putea avea şi un profit, cel mult de 1,000,000 leĭ noĭ pe an.*

Episcop Melhisedek.

(Reprodus din diarul Epoca din numerile 866 şi 867).

Redacţiunea Jurnaluluĭ „Biserica Ortodoxa Româna" şi Direcţiunea Tipografieĭ „Carţilor Bisericeşti" aduce viile sale mulţumiri Cucerniculuĭ Protoiereu al Judeţului Ilfov, Economul Vasile Popp, pentru zelul şi activitatea ce depune în incasarea abonamentelor şi desfacerea imprimatelor.

Vrednicia acestuĭ cucern. Protoiereŭ nu ne îndoim ca va fi imitata şi de ceĭ-lalţi Cucernici Protoiereĭ.

RECTIFICARE.

La pagina 570—573, din acest numer al jurnaluluĭ, în loc de: *Bogatul recunoscetor* să se citésca: *Bogatul nerecunoscetor.*
